

SĄMONINGUMO DIDINIMO MĖNUO 2020

Rekomendacijos veikloms mokyklose
elektroninių patyčių tema

Patyčios internete plinta žaibiškai.
Padėk vaikui sužinoti, kaip jas sustabdyti.

Apsilankyk **INTERNETE.** **BEPATYČIU**.LT

Apie elektronines patyčias

Elektroninės patyčios – viena iš patyčių formų. Kaip ir kitos patyčių formos, tai yra pasikartojantis agresyvus, tyčinis elgesys, elektroninių patyčių atveju pasireiškiantis virtualioje erdvėje. Neretai susiduriama su tuo, kad skriaudėjai, aiškindami savo poelgius internete, sako, nieko blogo nenorėję, tiesiog juokavę ar išreiškę savo nuomonę, tačiau patyčios nėra nei humoras, nei nuomonės išsakymas. Kai norima pajuokauti, linksma būna visiems, tyčiojantis – vienam vaikui ar net keliems būna skaudu ir liūdna.

Yra išskiriamos tiesioginės ir netiesioginės elektroninės patyčios.

**TIESIOGINĖS PATYČIOS -
SKRIAUDĖJAS ATVIRAI
PUOLA AUKĄ.**

**NETIESIOGINĖS PATYČIOS - SKRIAUDĖJAS
LIEKA ANONIMIŠKAS - PASINAUDOJA KITŲ
NUOMONE AR ASMENINĖMIS PASKYROMIS
PULTI AUKĄ.**

ELEKTRONINIŲ PATYČIŲ APRAIŠKOS

Įžeidinėjimai virtualioje erdvėje

- Vaikas įžeidinėjamas viešai kitiems matant ar girdint, pvz., socialiniuose tinkluose pravardžiuojant ar išjuokiant jo nuotrauką.

Apsimetimas kitu asmeniu ir kenkimas jo reputacijai

- Kuomet yra sukuriamas netikras profilis naudojantis kito žmogaus vardu ar kitais asmeniniais duomenimis ir tas profilis naudojamas žeminimui, gandų sklaidimui ar kitokiam žeminančiam elgesiui.

Apgaulės būdu išgaunama asmeninė informacija ir pavišinama kitiems

- Tai visa asmeninė informacija, kuri vaikui yra svarbi ir jis nenori ja dalintis su kitais, pvz., nuotraukos, prisijungimo duomenys, asmeninio gyvenimo įvykiai ir pan.

Atstūmimas

- Atstūmimas gali pasireikšti nepriėmimu į draugų grupę pokalbių programėlėse, socialiniuose tinkluose ir kt.

Šmeižimas internete, kai apie vaiką ar vaikų grupę skleidžiami gandai

- Pavyzdžiui, apie vieną klasės mergaitę paskleidžiamas gandas, kad ji pora su vyresniu mokiniu. Tokia klaidinga informacija skleidžiama naudojantis įvairių platformų elektroninėmis žinutėmis.

Persekiojimas

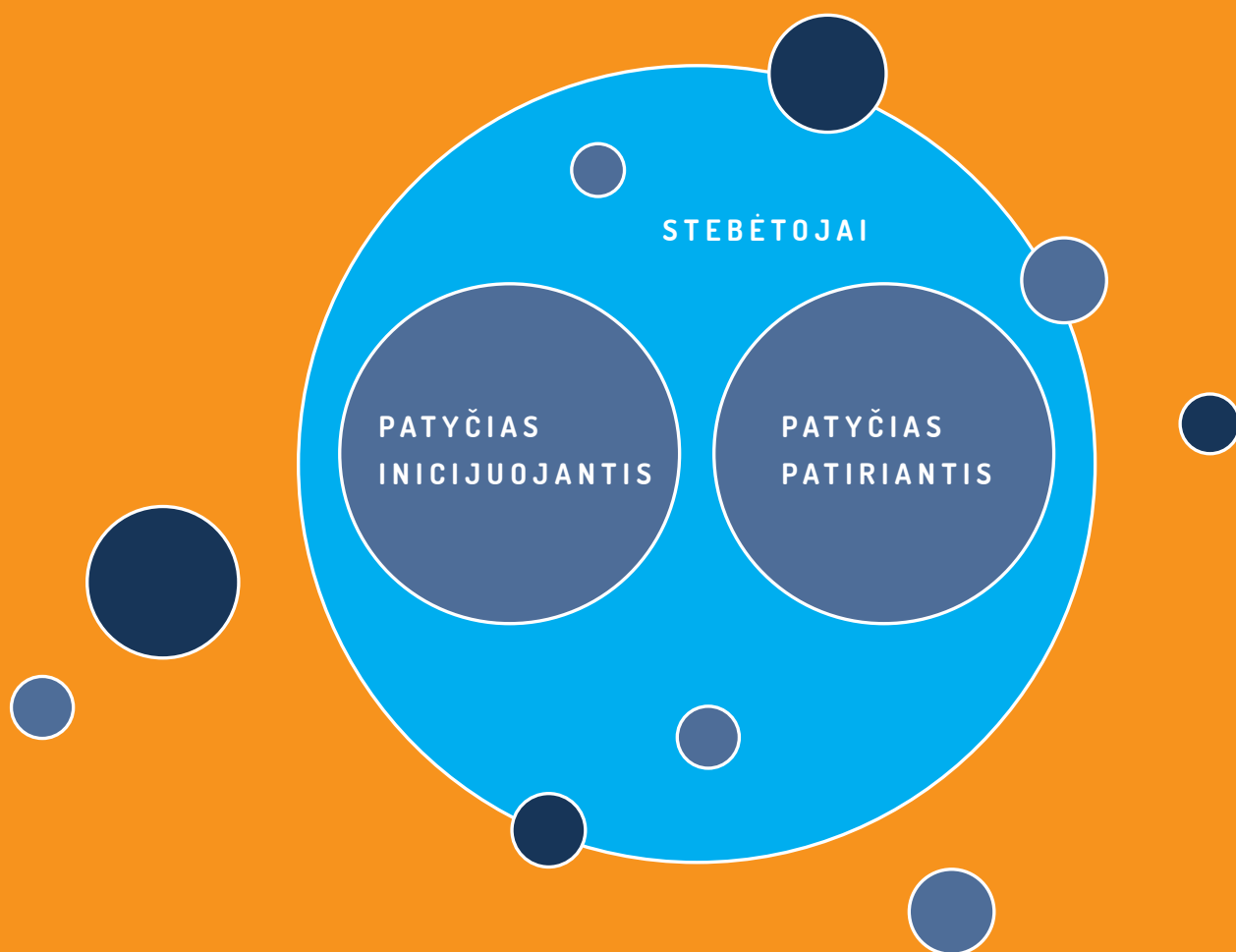
- Kai žinutėmis internetu, telefonu grasinama kaip nors pakenkti, tarkime, sumušti, arba teigiama, kad vaikas yra paslapčia stebimas.

Įvairių su vaiku susijusių situacijų filmavimas ir įkėlimas bei platinimas internete

- Vaikas gali būti filmuojamas jam nepatogiose situacijose, pavyzdžiui, atsakinėjantis pamokoje, atliekantis užduotį kūno kultūros pamokoje, taip pat gali būti filmuojami ir viešinami smurtiniai veiksmai prieš vaiką.

Susidurti su elektroninėmis patyčiomis galime visur, kur internetu ar mobiliuoju ryšiu vyksta bendravimas ar kita komunikacija. Tai gali būti įvairūs socialiniai tinklai: pvz., *Facebook*, *Instagram*, *Snapchat*, *Tik Tok* ir kt., žaidimų platformos ir žaidimai – pvz., *GameSpot*, *Steam*, *Roblox*, *Fortnite*. Elektroninėms patyčioms priskiriamos ir piktos SMS žinutės. Elektroninės patyčios gali būti ne tik žodinė įžeidžianti informacija, tačiau ir vaizdinė.

VAIDMENYS ELEKTRONINIŲ PATYČIŲ SITUACIJOSE

Patyčias inicijuojantis vaikas – tas, kuris inicijuoja patyčias, dažnai stengiasi ir geba įtraukti ir kitus į žeminantį elgesį. Bendraujant su patyčių iniciatoriumi itin svarbu paaiškinti, koks elgesys yra priimtinas ir koks ne. Ribų žinojimas ir aiškumas, kas toleruojama, suteiks stabilumo.

Patyčias patiriantis – vaikas iš kurio tyčiojama si internete. Labai svarbu, kad toks vaikas neliktų vienas su savo išgyvenimais. Skatinkite vaikus kalbėtis apie patiriamas patyčias elektroninėje erdvėje.

Stebėtojai – aplinkiniai, kurie nesiima aktyvių veiksmų, bet stebi patyčių situacijas virtualioje erdvėje. Pagrindinė žinutė šiems vaikams yra nelikti pasyviais stebėtojais – jei tai saugu, išreikšti nepritarimą patyčių situacijose, apie vykstančias patyčias informuoti suaugusiuosius.

Mokyklos darbuotojų vaidmuo elektroninių patyčių situacijose:

Susidurti su elektroninėmis patyčiomis galime visur, kur internetu ar mobiliuoju ryšiu vyksta bendravimas ar kita komunikacija. Tai gali būti įvairūs socialiniai tinklai: pvz., *Facebook, Instagram, Snapchat, Tik Tok* ir kt., žaidimų platformos ir žaidimai – pvz., *GameSpot, Steam, Roblox, Fortnite*. Elektroninėms patyčioms priskiriamos ir piktos SMS žinutės. Elektroninės patyčios gali būti ne tik žodinė įžeidžianti informacija, tačiau ir vaizdinė.

- Visi mokyklos darbuotojai reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto
- Mokykla turi turėti pranešimų apie smurtą ir patyčias procedūrą;
- Mokykla turi turėti smurto ir patyčių atvejų mokykloje registravimo tvarką;
- Turi būti aiški ir sutarta mokyklos darbuotojų veiksmų seka ir jų tarpusavio bendradarbiavimas, įtarus ar pastebėjus smurtą ar patyčias tarp mokinių.

Visi minėti reagavimo į patyčias aspektai yra svarbūs tiek įprastinių, tradicinių patyčių, vykstančių mokykloje, tiek elektroninių patyčių situacijose. Žinoma, ne kiekviena elektroninių patyčių situacija yra susijusi su mokykla. Kartais vaikai patiria žeminantį elgesį iš žmonių, kurių jie tiesiogiai nepažįsta arba kurie yra iš kito miesto, mokyklos, o kartais ir šalies. Vis dėlto, jei elektroninių patyčių situacijose dalyvauja bendraklasiai ar toje pačioje mokykloje besimokantys vaikai – tai sužinoję ar pastebėję, mokyklos darbuotojai privalo reaguoti, kaip ir tradicinių patyčių atveju.

Reaguodami į elektroninių patyčių atvejus mokyklos darbuotojai turėtų:

1. Išsaugoti įrodymus apie tai, kas vyksta elektroninėje erdvėje – tekstinę, vaizdinę informaciją.
2. Pranešti apie pastebėtą elektroninių patyčių atvejį atsakingiems asmenims (tėvams, su mokiniiais dirbantiems pedagogams), taip pat galima pranešti interneto karštajai linijai adresu svarusinternetas.lt
3. Veikti pagal mokyklos numatytą patyčių intervencijos ir prevencijos planą.

KĄ SVARBU APIE ELEKTRONINES PATYČIAS ŽINOTI TĖVAMS?

LR Švietimo įstatymo 23-2 straipsnis yra apibrėžiama pranešimo apie patyčias kibernetinėje erdvėje tvarka bei kokių veiksmų gali imtis LR Ryšių reguliavimo tarnyba, gavusi pranešimą apie elektronines patyčias.

„23-2 straipsnis.

Pranešimas apie patyčias kibernetinėje erdvėje ir kitą draudžiamą ar ribojamą skleisti viešąją informaciją

1. Sužinoję apie viešą patyčių kibernetinėje erdvėje panaudojus vaizdinę informaciją atvejį, ir smurtaujančio, ir smurtą patiriančio nepilnamečio mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai) privalo, o kiti asmenys turi teisę apie tai pranešti Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai (toliau – Ryšių reguliavimo tarnyba) pateikdami pranešimą interneto svetainėje adresu www.draugiskasinternetas.lt

2. Asmenys taip pat turi teisę pateikti pranešimą interneto svetainėje adresu www.draugiskasinternetas.lt, jeigu kibernetinėje erdvėje pastebi:

1) viešąją informaciją, kuri pagal Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą yra priskirtina draudžiamai skleisti informacijai, tai yra kuria iš vaikų ar kitų asmenų tyčiojamasi arba jie niekinami dėl tautybės, rasės, lyties, kilmės, neįgalumo, seksualinės orientacijos, socialinės padėties, kalbos, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų ar kitais panašiais pagrindais arba kuri yra pornografinio turinio, skatina vaikų seksualinę prievartą, jų išnaudojimą, pateikia savitikslių smurtą ir (ar) yra kitais įstatymais draudžiama viešojoje informacija;

2) kitą negu šios dalies 1 punkte nurodytą viešąją informaciją, kuri pagal Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą priskirtina neigiamą poveikį nepilnamečiams darančiai informacijai.

3. Ryšių reguliavimo tarnyba, gavusi šio straipsnio 1 ar 2 dalyje nurodytą pranešimą, pagal kompetenciją įvertina pranešime pateiktą informaciją ir:

1) jeigu pranešimas yra susijęs su šio straipsnio 1 dalyje ir (ar) 2 dalies 1 punkte nurodyta informacija, jeigu reikia, apie tai informuoja kompetentingas institucijas (pavyzdžiui, žurnalistų etikos inspektorius, policiją, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigą) ir, bendradarbiaudama su jomis ir (ar) kitose valstybėse veikiančiomis nelegalaus ar žalingo turinio internete priežiūrai vykdančiomis kompetentingomis institucijomis ir su pranešimą apie viešą patyčių kibernetinėje erdvėje panaudojus vaizdinę informaciją atvejį pateikusių asmeniu, siekia, kad šio straipsnio 1 dalyje ir (ar) 2 dalies 1 punkte nurodyta informacija būtų kuo greičiau pašalinta ar būtų panaikinta galimybė ją pasiekti; šiame punkte nurodyti Ryšių

reguliavimo tarnybos veiksmai nepaneigia kompetentingų institucijų pareigos pagal kompetenciją išnagrinėti pranešimą teisės aktų nustatyta tvarka;

2) jeigu pranešimas yra susijęs su šio straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyta informacija, apie tai informuoja kompetentingas institucijas (pavyzdžiui, žurnalistų etikos inspektorių, policiją, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigą), o šios institucijos privalo pranešimą išnagrinėti pagal kompetenciją teisės aktų nustatyta tvarka;

3) turi teisę duoti privalomus nurodymus elektroninės informacijos prieglobos paslaugų teikėjams pašalinti jų tarnybinėse stotyse saugomą šio straipsnio 1 dalyje ir (ar) 2 dalies 1 punkte nurodytą informaciją arba panaikinti galimybę pasiekti šią informaciją, taip pat nustatyti privalomų nurodymų įvykdymo terminą;

4) turi teisę duoti privalomus nurodymus viešųjų ryšių tinklų ir (ar) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjams panaikinti galimybę pasiekti šio straipsnio 1 dalyje ir (ar) 2 dalies 1 punkte nurodytą informaciją, taip pat nustatyti privalomų nurodymų įvykdymo terminą;

5) turi teisę iš valstybės ir savivaldybės institucijų ir kitų asmenų gauti visą šiame straipsnyje nurodytoms funkcijoms įgyvendinti būtina informaciją, įskaitant ir vertinimą, ar šio straipsnio 1 dalyje ir (ar) 2 dalies 1 punkte nurodytame pranešime nurodyta informacija priskirtina patyčioms ir (ar) viešajai informacijai, kuri pagal Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą yra priskirtina draudžiamai skleisti informacijai.

4. Elektroninės informacijos prieglobos paslaugų teikėjai, viešųjų ryšių tinklų ir (ar) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, gavę šio straipsnio 3 dalies 3 ar 4 punkte nurodytą Ryšių reguliavimo tarnybos nurodymą, privalo per Ryšių reguliavimo tarnybos nustatytą terminą pašalinti jų tarnybinėse stotyse saugomą šio straipsnio 1 dalyje ir (ar) 2 dalies 1 punkte nurodytą informaciją ar panaikinti galimybę pasiekti šią informaciją.

5. Visuomenės informavimo įstatymo nustatyta tvarka viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai, siekdami prisidėti prie visuomenės švietimo, turi teisę dėti informacinius skydelius, skleisti šviečiamojo turinio informaciją ir socialinę reklamą apie patyčių kibernetinėje erdvėje ir kitos draudžiamos ar ribojamos skleisti informacijos prevenciją, įskaitant ir kreipimosi į Ryšių reguliavimo tarnybą tvarką.

6. Už šio straipsnio 1 ar 4 dalyje nurodytų reikalavimų nesilaikymą taikomos administracinio poveikio priemonės, numatytos Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse ir kituose teisės aktuose.“

KOKIE ŽENKLAI TĖVAMS GALI RODYTI, KAD VAIKAS PATIRIA ELEKTRONINES PATYČIAS?

- Vaikas, pasinaudojęs kompiuteriu, nuo jo atsitraukia nuliūdęs, prislėgtas.
- Vaikas tampa itin nervingas, kai gauna naują žinutę ar šalia tėvų naudojasi socialinėmis medijomis/kompiuteriu.
- Nenori ir nesidalina su tėvais jokia informacija, susijusia su veikla internete ar savo turimomis paskyromis.
- Jums prisiartinus staiga nutraukia veiklą kompiuteriu ir nuo jo atsitraukia.

Ką tėvai gali daryti įtarę ar sužinoję, kad vaikas yra elektroninių patyčių dalyvis?

- Svarbiausia kalbėtis su vaiku apie jo patirtis elektroninėje erdvėje.
- Išsiaiškinti, kur vyksta patyčios – ar tai yra viena ar kelios platformos, kur susiduriama su tokiu elgesiu.
- Paprašyti vaiko parodyti susirašinėjimus, komentarus ar kitas patyčių apraiškas. Įrodymus apie visus patyčių atvejus svarbu išsaugoti – padaryti ekrano nuotraukas (*angl. print screen*).
- Išsaugojus įrodymus, žeidžianti informacija gali būti pašalinama iš elektroninės erdvės, jei neketinama kreiptis į policiją.
- Padėti vaikui blokuoti skriaudėją ir pranešti apie netinkamą elgesį svetainės administratoriui.
- Jei besityčiojantis asmuo su vaiku susiduria mokykloje, užklasinėje veikloje – tokį elgesį vertėtų aptarti su klasės auklėtoju ar veiklos kuratoriumi – ar elgesys pastebimas ir bendraujant gyvai.

DAUGIAU VERTINGOS INFORMACIJOS RASITE:

internete.bepatyciu.lt

www.bepatyciu.lt

draugiskasinternetas.lt

auguinternete.lt

elektroniniame leidinyje „Elektroninės patyčios ir jų prevencija“

Vaikų linijos sukurtų prevencinių filmukų grojaraštyje.

UŽSIĖMIMŲ SKIRTINGO AMŽIAUS MOKINIAMS APRAŠYMAI

KAI KAŽKAS PIKTAI ELGIASI INTERNETE...

Aptariamos temos: elektroninės patyčios, saugus elgesys internete

Rekomenduojamas mokinių amžius: priešmokyklinė - 2 kl.

Trukmė: iki 45 min.

Tinka šiems dalykams: etikai, klasės valandėlėms

Šioje pamokoje su mokiniais aptarsite:

- elektroninių patyčių sampratą - koks tai elgesys, kokiomis formomis pasireiškia;
- kokių svarbiausių taisyklių reikia laikytis, kad susidūrus su patyčiomis toliau naudotis internetu būtų saugu.

Pamokos struktūra

Veikla	Trukmė	Reikalingos priemonės
Pasiruošimas užsiėmimui	10 min.	Atsispausdinti užduočių lapus mokiniams, susipažinti su pamokos struktūra. Jei yra galimybė - paruošti klasę sėdėjimui su mokiniais ratu
Apšilimas	5 min.	
Užduotis „Kas yra elektroninės patyčios?“	15 min.	
Užduotis „Ką daryti susidūrus su elektroninėmis patyčiomis?“	25 min.	Atmintinės „Ką daryti, jei patyrei elektronines patyčias: 4 žingsniai“, popierius ir pieštukai
Apibendrinimas	5 min.	

Pamokos eiga

Apšilimas. Pradėkite temą su vaikais nuo to, kas jiems geriau pažįstama - nuo trumpo įvardinimo, kad yra patyčios (neakcentuojant elektroninių patyčių).

Paklauskite vaikų:

1. Koks elgesys vadinamas patyčiomis? (padėti vaikams suprasti, pateikti pavyzdžių).
2. Kaip jaučiasi kitas vaikas, kuris patyrė patyčias? (padėti vaikams įvardinti jausmus, pvz., įskaudintas, piktas, liūdnas, išsigandęs...).

3. Ką geriausio galėtų padaryti vaikas, jeigu pajaučia, kad iš jo tyčiojasi? O jeigu pamato, kad kažkas tyčiojasi iš kito vaiko? (paskatinti juos visada kreiptis į suaugusįjį, kuriuo pasitiki).

Pristatyti vaikams, kad šiandien kalbėsime apie tai, kaip gali vykti patyčios naudojantis internetu.

Užduotis „Kas yra elektroninės patyčios?“

Pasikalbėkite su vaikais keliais klausimais apie jų veiklą internete. Svarbu atsižvelgti į tai, kad vieni vaikai nesinaudoja arba naudojami internetu labai mažai dėl šeimoje nustatytų taisyklių, kiti tai daro dažniau.

Galimi klausimai aptarimui:

1. Ką veikiate internete arba ką norėtumėte veikti internete? Išgirdę vaikų atsakymus pasakykite, kad dažniausiai internete mes norime nuveikti kažką įdomaus, linksmo, malonaus, tačiau kartais ten būna žmonių, kurie gali nedraugiškai ar piktai vieni su kitais elgtis.

2. Ar esate matę, kaip kas nors su kuo nors nedraugiškai ar piktai bendrauja internete? Leiskite vaikams papasakoti istorijas, bet paprašykite neminėti dalyvių vardų. Paaiškinkite vaikams, kad piktas, nedraugiškas elgesys internete gali būti laikomas elektroninėmis patyčiomis.

Pateikite elektroninių patyčių pavyzdžių, paaiškindami vaikams neaiškius terminus:

- Piktų laiškų ar asmeninių žinučių siuntimas;
- Rašymas nemalonių/ negražių dalykų apie ką nors internete;
- Šaipymasis iš kokio nors žmogaus pokalbių svetainėse, žaidimuose;
- Ir pan. (galite pateikti ir kitų pavyzdžių, ypač jei patys vaikai juos papasakojo).

Užduotis „Ką daryti susidūrus su elektroninėmis patyčiomis?“

Paaiškinkite vaikams, kad dabar aptarsite situaciją, kuri nutiko vienam vaikui. Iš žemiau esančių istorijų išsirinkite vieną, kurią norėtumėte perskaityti vaikams, o jei turite daugiau laiko – galite naudoti ir 2 ar visas tris istorijas. Atsispausdinkite lapus su istorija ir klausimais, taip pat iš anksto pasiruoškite atmintinę, kaip elgtis, jei patiri elektronines patyčias. Perskaitykite istoriją garsiai. Po istorijos paprašykite vaikų atsakyti į du klausimus. Vaikai gali parašyti arba nupiešti atsakymus į klausimus.

Giedrės (vardą pakeisti, jeigu toks vardas yra klasėje) tėvai jai leidžia žaisti kompiuterinį žaidimą, kuriame reikia pasirūpinti gyvūnėliu Poniu ir papuošti jo gardą. Giedrė anksčiau dažnai žaisdavo šį žaidimą kartu su drauge Kristina, todėl Kristina žino Giedrės prisijungimo vardą ir slaptažodį. Vieną dieną Giedrė prisijungia prie savo Ponio žaidimo. Ji mato, kad Ponio garde yra visiška netvarka ir netgi trūksta kai kurių daiktų.

Klausimai vaikams:

1. Kaip manote, kas nutiko? (Kristina prisijungė su Giedrės slaptažodžiu ir viską sujaukė).
2. Kaip pasijautė Giedrė? (skatiname moksleivius suprasti, kad Kristinos elgesys galėjo nuliūdinti, supykdyti, Giedrė gali jausti nusivylimą drauge, nepasitikėjimą, baimę ir kt.).

Kitų istorijų pavyzdžiai:

Andrius gauna nemalonias / piktas asmenines žinutes į telefoną iš nepažįstamo telefono numerio. Žinutėse berniukas yra pravardžiuojamas ir skaudinamas. Andrius įtaria, kad žinutes siuntinėja vaikas, kuris nedraugiškai su juo bendrauja ir mokykloje.

***

Marija yra naujokė klasėje, ji elgiasi maloniai su kitais vaikais, jau susirado daug draugų. Vieną dieną Marija sužino, kad viena mergaitė siuntinėja bendraklasiams karvės nuotrauką virš kurios parašytas vardas Marija.

Aptarus šiuos klausimus, padalinkite vaikams atmintines (žr. priede) – „Ką daryti, jei patyrei elektronines patyčias: 4 žingsniai“. Aptarkite su vaikais lapuose parašytus svarbiausius žingsnius, susidūrus su elektroninėmis patyčiomis. Kiekvieno žingsnio aptarimui galite užduoti šiuos klausimus:

1. Iš ko suprastumėte, kad vyksta elektroninės patyčios? (Siekiamo, kad moksleiviai suprastų, kad elektroninės patyčios yra tuomet, kai kas nors kitas internete priverčia tave pasijausti nesmagiai, nuliūdina, išgąsdina, supykdo ar pan).
2. Kodėl manote, kad yra svarbu nustoti naudotis kompiuteriu/ planšete ar mobiliuoju telefonu, jeigu susiduriate su elektroninėmis patyčiomis. (Skatinti moksleivius suprasti, kad elektroninės patyčios gali sustiprėti, jeigu jie tęs bendravimą).

3. Jeigu kas nors internete supykdo, nuliūdina ar išgąsdina, su kuriuo suaugusiuoju galėtum pasikalbėti? (Paskatinti kiekvieną mokinį įvardinti suaugusįjį (arba prirašyti šią užduotį prie užduočių lapų), jeigu moksleivis nesugalvoja, padėti jam surasti patikimą suaugusįjį. Tai gali būti suaugęs namuose ar mokykloje)
4. Kodėl svarbu tėti naudojimąsi internetu tik tada, kai jau leidžia suaugusysis? (Padėti suprasti vaikams, kad suaugusieji gali padėti jiems tinkamai ir saugiai bendrauti internete, pagelbėti susidūrus su elektroninėmis patyčiomis)
5. Kaip galite suprasti, su kuriais žmonėmis galima bendrauti internete, o su kuriais geriau elgtis atsargiau? (Priminti mokiniams, kad suaugusieji gali paaiškinti, su kuo bendrauti yra saugu. Jeigu kas nors kalba ar elgiasi su tavimi negražiai, tai nereikėtų su juo bendrauti internete. Taip pat paaiškinti vaikams, kad nesaugu bendrauti su nepažįstamais, apie tai nepasitarus su artimu suaugusiuoju, nes yra pavojinga internete pasitikėti nepažįstamaisiais net tuomet, kai jie bendrauja maloniai – prieš bendraujant su nepažįstamuoju būtina pasitarti su suaugusiaisiais).
6. Kuris iš šių keturių atmintinės punktų yra pats svarbiausias? (Paskatinti vaikus suprasti, kad pats svarbiausias žingsnis yra pranešti suaugusiajam). Galite paprašyti vaikų kiekvieną iš šių žingsnių iliustruoti, t.y. nupiešti piešinėlį, kuris reikštų kiekvieną iš atmintinėje įvardintų 4 veiksmų.

Atmintinės apibendrinimui pritaikykite 4 taisykles Giedrės situacijai:

- Giedrė turėtų SUSTOTI ir nebesinaudoti internetu.
- Giedrei reikėtų PRANEŠTI suaugusiajam, kuriuo pasitiki.
- Giedrė turėtų TĘSTI žaidimą tik tada, kai suaugusieji pasakytų, kad jau saugu.
- Jeigu Giedrė su Kristina yra geros draugės, pasitarusi su suaugusiuoju Giedrė turėtų pasakyti Kristinai, kaip draugės poelgis privertė ją pasijausti.
- Jeigu Kristina toliau negražiai bendrauja ar elgiasi su Giedre, Giedrė turėtų bendrauti su kitais vaikais, kurie su ja elgiasi maloniai.

Apibendrinimas. Pasikartokite su vaikais, ko išmokote šios pamokos metu užduodami jiems šiuos klausimus:

- Kas yra elektroninės patyčios ir kaip vaikas dėl jų jaučiasi?
- Kokius keturis dalykus reikia padaryti, kad sustabdytume elektronines patyčias?
- Koks yra pats svarbiausias dalykas susidūrus su elektroninėmis patyčiomis?

Parengta remiantis www.commonsense.org pateikta informacija

PRIEDAS „KĄ DARYTI, JEI PATYREI ELEKTRONINES PATYČIAS: 4 ŽINGSNIAI“

SUSTOK

- nesinaudok kompiuteriu, kol nebus saugu, neatsakinėk į jokiais nemaloniais žinutes ar komentarus.

PRANEŠK

- pranešk suaugusiajam, kuriuo pasitiki, kas tau nutiko internete ar mobiliuoju telefonu.

TEŠK

- toliau naudokis internetu ar mobiliuoju telefonu tik tada, kai suaugusieji pasakys, kad jau saugu.

ŽAISK

- leisk laiką, bendrauk internete tik su žmonėmis, kurie elgiasi su tavimi maloniai.

STOP, BLOKUOK, PRANEŠK

Aptariamos temos: patyčios ir elektroninės patyčios, reagavimas patyrus ar pastebėjus elektronines patyčias

Rekomenduojamas mokinių amžius: 3-6 kl.

Trukmė: 45 - 90 min.

Tinka šiems dalykams: etikai, klasės valandėlėms, lietuvių kalbos, dailės / darbelių.

Šioje pamokoje su mokiniais aptarsite:

- Kuo elektroninės patyčios panašios ar skiriasi nuo įprastinių patyčių;
- Kokie yra vaidmenys elektroninių patyčių situacijose;
- Kaip elgtis susidūrus su elektroninėmis patyčiomis ar siekiant padėti jas patyrusiam draugui.

Pamokos struktūra

Veikla	Trukmė	Reikalingos priemonės
Pasiruošimas užsiėmimui	10 min.	Atsispausdinti užduočių lapus, paruošti klasę sėdėjimui ratu, pasiruošti kūrybines priemones.
Užduotis „Kuo skiriasi patyčios ir elektroninės patyčios?“	15 min.	Popieriaus lapai, rašikliai
Užduotis „Kaip elgtis, jei patyrei elektronines patyčias?“	10 min.	Kompiuteris, projektorius, garso kolonėlės.
Užduotis „Sandros istorija“	20 min.	Užduočių lapai
Užduotis „Atviruko ar laiško kūrimas“ ir apibendrinimas	15-45 min.	Popieriaus lapai, piešimo priemonės, žirkklės, įvairios nuotraukos iš žurnalų ir pan. kūrybos priemonės, rašikliai

Pamokos eiga

Užduotis „Kuo skiriasi patyčios ir elektroninės patyčios?“

Padalinkite mokinius į grupes po 4-5 ir kiekvienai grupei duokite po keletą klausimų apie vieną iš elgesių – apie patyčias (1 iš žemiau pateiktų klausimų) arba elektronines patyčias (2 iš žemiau pateiktų klausimų). Duokite po lapą ir rašiklį, kad grupelės galėtų užsirašyti svarbiausias mintis. Mokiniai grupelėse aptaria pateiktus klausimus ir surašo atsakymus ant lapo. Tuomet atsakymai pristatomi visai klasei.

Klausimai aptarimui:

1. Kas tai yra patyčios? Pateikite pavyzdžių, koks elgesys būtų laikomas patyčiomis. Kaip jaučiasi žmogus, patyręs patyčias mokykloje? Ką reikia daryti susidūrus su patyčiomis mokykloje?

2. Kas tai yra elektroninės patyčios? Pateikite pavyzdžių, koks elgesys būtų laikomas elektroninėmis patyčiomis. Kaip jaučiasi žmogus, patyręs elektronines patyčias? Ką reikia daryti susidūrus su elektroninėmis patyčiomis?

Mokinių atsakymus užrašome ant lentos. Prieš apibendrinant paklauskite mokinių: „Kokius pastebite skirtumus tarp patyčių ir elektroninių patyčių?“.

Apibendriname, kad ir vienu, ir kitu atveju tai yra žeminantis elgesys, tiesiog yra naudojamos kitos priemonės žmogui pažeminti. O žmonės, kurie patiria elektronines patyčias, jaučiasi taip pat įskaudinti, kaip ir patirdami realias patyčias mokykloje.

Užduotis „Kaip elgtis, jei patyrei elektronines patyčias?“.

Pažiūrėkite filmuką apie elektronines patyčias, sukurtą organizacijos CEOP (Didžioji Britanija): <https://www.youtube.com/watch?v=LU8K6osTSBE>

Pastaba: filmukas yra anglų kalba, be vertimo į lietuvių kalbą, tačiau jame yra labai nedaug verbalinės informacijos, tad mokiniams neturėtų būti sunku jį suprasti.

Po filmuko aptarkite su vaikais, ką galima būtų daryti, susidūrus su elektroninėmis patyčiomis – pirmiausia paklauskite vaikų nuomonės ir apibendrinami vaikų išsakytas mintis, pateikite 3 žemiau aprašytus veiksmus.

STOP – sustok: nesiųsk žeidžiančios informacijos kitiems. Nustok naudotis kompiuteriu, telefonu, kol nebus išspręsta situacija.

BLOKUOK – blokuok siuntėją arba asmenį, kuris tave žemina internete. Neatsakinėk, nekomentuok žeminančių žinučių.

PRANEŠK – 1) suaugusiajam, kuriuo pasitiki ir su kuriuo gali pasikalbėti;
2) puslapio administratoriui, kad pašalintų netinkamą turinį.

Užduotis „Sandros istorija“. Pasakykite mokiniam, kad dabar perskaitysite Sandros istoriją, po kurios prašysite vaikų atsakyti į pateiktus klausimus (darbą galima atlikti grupėse arba individualiai). Išdalinkite vaikams lapus su istorija ir klausimais.

Sandra planuoja savo gimtadienio vakarėlį, kurį švęs namuose. Tėvai jai leido pasikviesti iki 10 draugų, todėl Sandrai buvo labai sunku apsispręsti, kuriuos klasiokus kviesti į savo gimtadienį, nes negali pakviesti visų, kuriuos norėtų. Dvi merginos, kurios nebuvo pakviestos – Dalia ir Miglė – išgirdo apie artėjantį gimtadienį ir pradėjo siuntinėti Sandrai šmeižiančias anonimines žinutes kitiems klasės draugams:

„Sandra yra visai ne kieta ir nėra ko ten eiti į jos bjaurius namus!!“

„Girdėjau, kad Sandra duos daržovių vietoj torto. Fuuuuu!!!“

„Sandra yra visiškai nuobodi ir nemanau, kad kas nors išvis eis pas ją į gimtadienį!“

Jos skatino, kad vaikai, kurie yra pakviesti į Sandros gimtadienį, taip pat rašytų bjaurius komentarus apie Sandrai ir atsisakytų eiti į gimtadienį. Kai Sandra pamatė žinutes, ji labai nustebo, jai pasidarė bloga. Sandra tokios žinutės nuliūdino jai pasidarė labai gėda ir ji nė neįtaria, kas galėjo jas siųsti. Ji pasakė savo tėvams, kad susirgo ir kitą dieną nėjo į mokyklą. Ji net planuoja atšaukti gimtadienio vakarėlį.

Klausimai mokiniam (individualiam ar grupiniam darbui, atspaudinkite reikiamą kopijų skaičių iš žemiau pateikto užduoties lapo):

1.Įrašykite į lentelę, kas šioje situacijoje yra:

Nukentėjęs	Skriaudėjas (-ai)	Stebėtojai

2.Jeigu būtum Sandros vietoje, kaip jaustumėsi? Ar jaustumėsi taip pat kaip ji, ar kitaip? Kodėl? (galimi įvairūs atsakymai)

3.Kaip manai, kodėl Dalia ir Miglė taip pasielgė? Kas galėjo būti padaryta pradžioje, kad joms nebūtų kilęs noras taip pasielgti? (Dalia ir Miglė galėjo įsižeisti, pasijausti atstumtos, supykti, jausti gėdą, kad jų nepakvietė, pavydėti pakviestiems vaikams. Sandra galėjo joms iš anksto paaiškinti, kodėl jų negali pakviesti.)

4.Jeigu būtum Sandra, ką galėtum padaryti, kad sustabdytum šias elektronines patyčias? (aptardami šį klausimą pasiūlykite mokiniam prisiminti, ko mokėsi ankstesnėje užduotyje.

- a) Neatsakinėti į žinutes, susijaudinusi gali parašyti tai, dėl ko vėliau gailėtis. Skriaudėjai dažnai nori gauti emocingą aukos reakciją, kas dar pakursto patyčias;
- b) Blokuoti siuntėją, žinutes, jeigu yra galimybė;
- c) Pranešti puslapio administratoriui, jeigu yra galimybė;
- d) Išsaugoti įrodymus, žinutes, padaryti ekrano nuotrauką – tai gali būti svarbūs įrodymai pranešant apie tai suaugusiems;
- e) Pasikalbėk su suaugusiuoju, kuriuo pasitik – jis tau gali padėti spręsti situaciją;
- f) Pasikalbėk su artimiausiu draugu – pasikalbėjus palengvėja, taip galėtum sulaukti palaikymo ir paramos).

5. Jeigu tu būtum vienas iš Sandros draugų, kaip galėtum ją palaikyti, kaip galėtum pasielgti šioje situacijoje? Galima aptarti keletą paramos būdų:

- a) Susisiek su Sandra, pasikalbėk su ja, pažiūrėk kaip ji jaučiasi, paklausk, kaip galėtum jai padėti;
- b) Pranešk apie tai mokytojui ar tėvams, t.y. suaugusiajam, kuriuo pasitiki ir kuris galėtų tau padėti spręsti šią situaciją arba paklausk Sandros, su koku suaugusiuoju ji sprendžia šią problemą;
- c) Patark Sandrai neatsakinėti į nemalonias žinutes;
- d) Palaikyk Sandrą, kad nekreiptų dėmesio į šias neteisingas, negatyvias žinutes.)

Kai mokiniai individualiai ar grupelėmis atsako į klausimus, trumpai kiekvieną jų aptarkite.

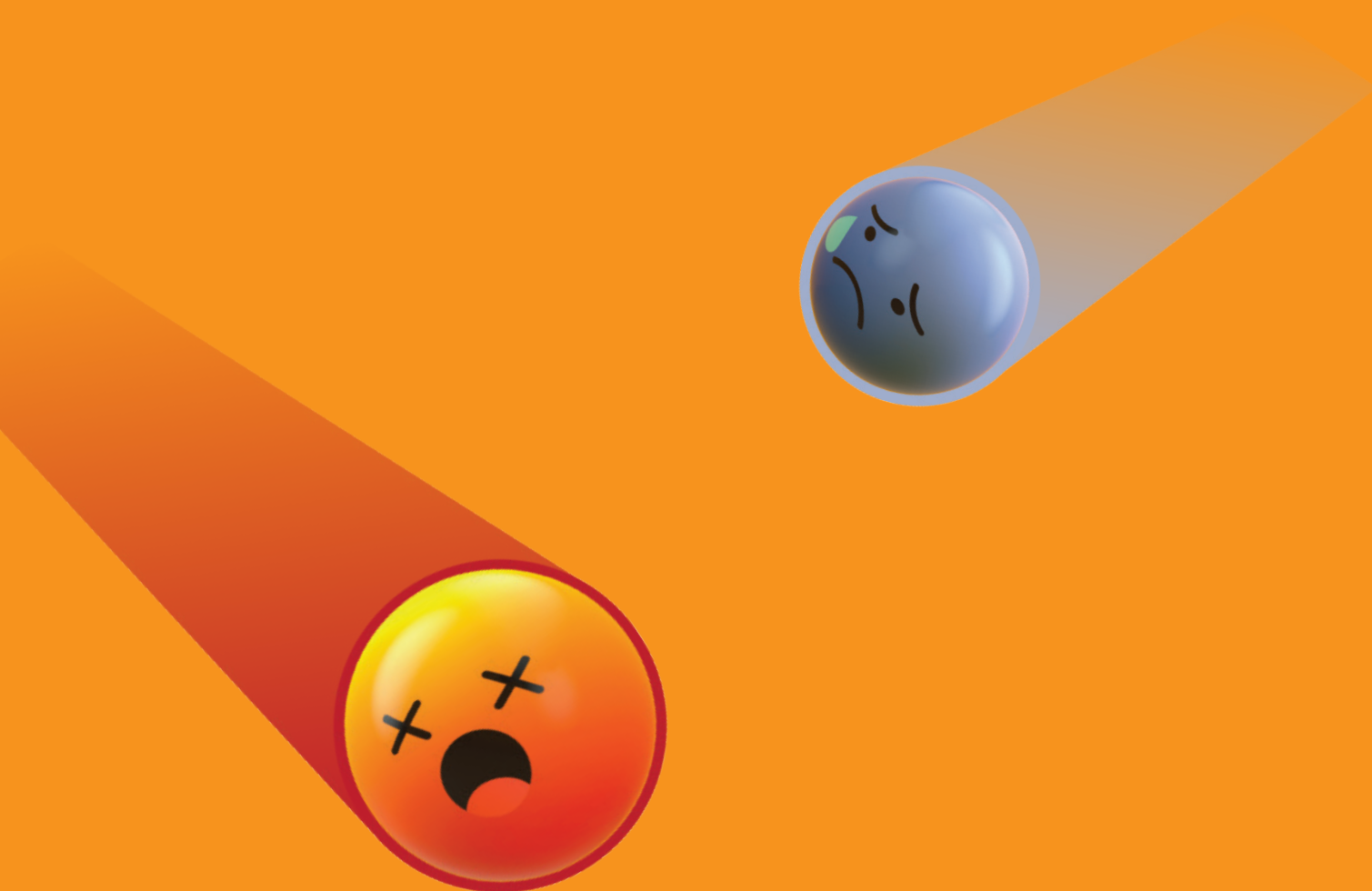
Baigiamoji užduotis: atviruko ar laiško kūrimas (15-45 min.)

Duokite vaikams pačių įvairiausių kūrybinių priemonių (popierius, piešimo priemonės, klizai, žirklys, seni žurnalai ir pan.). Paprašykite mokinių sukurti laišką ar atviruką jų pasirinktam nepažįstamam bendraamžiui, kuris yra arba skriaudėjas, arba nukentėjęs nuo elektroninių patyčių, arba elektroninių patyčių stebėtojas. Šiame laiške ar atviruke gali būti patarimai, palaikymo žodžiai, svarbiausi žingsniai susidūrus su patyčiomis ar kt. Paprašykite mokinių, kad šis jų darbas būtų spalvingas ir kūrybiškas, kad būtų ir parašyta, ir kas nors nupiešta. Pagamintus atvirukus ar laiškus sukabinkite gerai matomoje klasės vietoje.

Šią užduotį galite paversti atskira pamoka ir skirti daugiau laiko kūrybiniam procesui arba vėliau leisti vaikams pristatyti savo sukurtus atvirukus bei laiškus.

Apibendrinami užsiėmimą įvardinkite, kad kiekvieno žmogaus pastangos yra svarbios siekiant sustabdyti elektronines patyčias ar sumažinti jų žalą.

Parengta remiantis www.commonsense.org pateikta medžiaga

SANDROS ISTORIJA: KLAUSIMAI APTARIMUI (UŽDUOTIES LAPAS)

1. Įrašyk į lentelę, kas šioje situacijoje yra:

Nukentėjęs	Skriaudėjas (-ai)	Stebėtojai

2. Jeigu būtum Sandros vietoje, kaip jaustumėisi? Ar jaustumėisi taip pat kaip ji, ar kitaip? Kodėl?

.....

.....

.....

3. Kaip manai, kodėl Dalia ir Miglė taip pasielgė? Kas galėjo būti padaryta pradžioje, kad joms nebūtų kilęs noras taip pasielgti?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Jeigu būtum Sandra, ką galėtum padaryti, kad sustabdytum šias elektronines patyčias?

.....

.....

.....

.....

.....

5. Jeigu tu būtum vienas iš Sandros draugų, kaip galėtum ją palaikyti, kaip galėtum pasielgti šioje situacijoje?

.....

.....

.....

APIE ELEKTRONINES PATYČIAS IŠ SKIRTINGŲ POZICIJŲ

Aptariamos temos: elektroninės patyčios, skirtingi vaidmenys elektroninių patyčių situacijose, stebėtojo vaidmuo

Rekomenduojamas mokinių amžius: 5-8 klasės.

Trukmė: 30 - 45 min.

Tinka šiems dalykams: etikai, klasės valandėlėms

Šioje pamokoje su mokiniais aptarsite:

- elektroninių patyčių sampratą – koks tai elgesys, kokiomis formomis pasireiškia;
- kokius jausmus išgyvena skirtinguose patyčių situacijos vaidmenyse esantys vaikai ir paaugliai;
- koks vaikų elgesys internete gali prisidėti prie elektroninių patyčių plitimo, o koks – sustabdyti patyčias.

Pamokos struktūra

Veikla	Trukmė	Reikalingos priemonės
Pasiruošimas užsiėmimui	10 min.	Atsispausdinti užduočių lapus mokiniams, susipažinti su pamokos struktūra. Jei yra galimybė – paruošti klasę sėdėjimui su mokiniais ratu
Temos pristatymas	5 min.	
Jono ir Tomo situacijos analizė	25 min.	Atspausdinti užduočių lapai
Apibendrinimas	10 min.	

Pamokos eiga

Temos pristatymas. Mokiniam pasakoma tema: patyčios elektroninėje erdvėje. Pasiteiraukite, ar mokiniai yra pastebėję socialiniuose tinkluose, kitose interneto vietose elektroninių patyčių? Kas tai buvo? Kaip jie mano, dėl ko pasitaiko, kad mokiniai žemina vienas kitą internete? Padiskutavę su mokiniais įvardinkite, koks elgesys laikomas elektroninėmis patyčiomis, pvz.: „Elektroninės patyčios – tai patyčios, vykstančios internete ar kitokioje virtualioje erdvėje, kuomet tyčiojamasi elektroniniais laiškais, žinutėmis, pokalbių svetainėse, socialiniuose tinkluose, taip pat naudojant mobiliuosius telefonus“. Taip pat verta paminėti įvairias žeminimo internete formas (jas rasite šios metodinės medžiagos įvadinėje dalyje).

Jono ir Tomo situacijos analizė.

Perskaitykite trumpą Jono ir Tomo situaciją (*jei klasėje yra vaikų šiais vardais – vardus pakeisti*).

„Jonas ir Tomas yra bendraklasiai. Vieną dieną Jonas su draugais nusprendė įkelti nemalonų memą į klasės Facebook'o grupę. Meme Tomo galva priklijuota prie asilo kūno ir parašytas tekstas, kad Tomas durnas kaip asilas.“

Prieš užsiėmimą atspausdinkite užduočių lapus. 1 užduočių lape situacija analizuojama iš Tomo perspektyvos, 2 – iš Jono, o 3 – iš stebėtojų perspektyvos. Išdalinkite mokiniams po lapą, taip, kad lapus su skirtingomis užduotimis turėtų po panašų mokinių skaičių. Paprašykite mokinius atsakyti į lape užduotus klausimus. Skirkite pildymui apie 5-10 min.

Užpildžius lapus, paprašykite mokinius susėsti grupelėse – (vienoje grupelėje sėdi mokiniai, turintys tuos pačius užduočių lapus, žr. numerį ant lapo). Skirkite mokiniams laiko aptarti savo atsakymus grupelėse.

Aptarkite atsakymus bendrai – kaip tokiose situacijose gali jaustis skirtinguose vaidmenyse esantys vaikai? Ką mokiniai gali daryti, kad situacija pagerėtų, o kokie veiksmai galėtų tik dar labiau pabloginti tokį ar panašų atvejį? Atskirai aptarkite patyčias patiriančio, patyčias inicijuojančio, patyčias stebinčio vaiko elgesį, galintį paskatinti patyčias vykti toliau, ir elgesį, galintį sustabdyti patyčias.

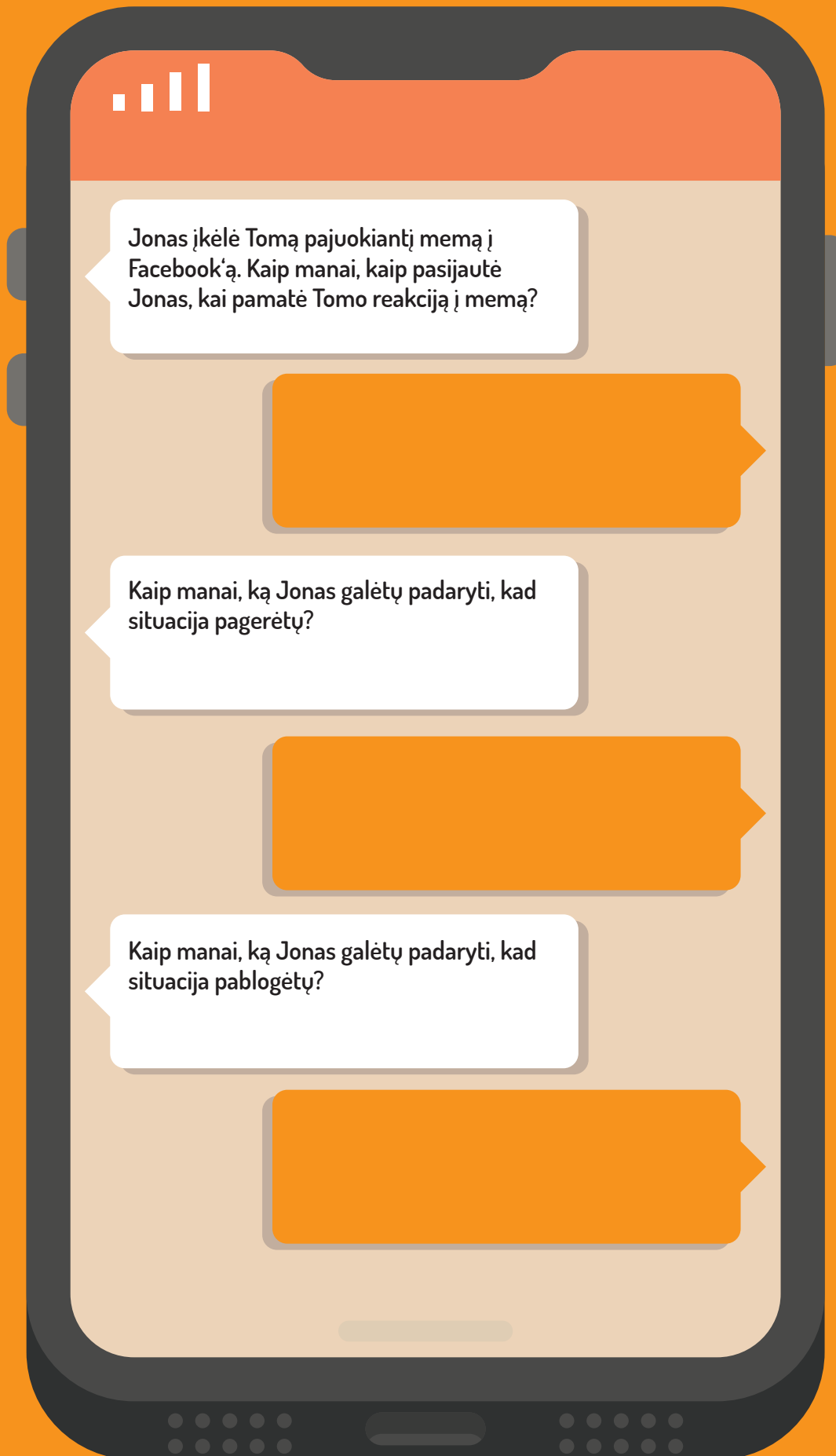
Apibendrinimas. Kartu su mokiniais apibendrinkite ir, jei norite – svarbiausias įžvalgas užrašykite ant lentos:

- Kokie jausmai kyla susidūrus su elektroninių patyčių situacija;
- Kokie veiksmai gali padėti išspręsti tokias situacijas;
- Ko geriau nedaryti elektroninių patyčių atveju.

Apibendrinant, svarbu padrąsinti vaikus kiekvienam būti atsakingam už tai, kas vyksta internete. Patiriant patyčias gali padėti ramus reagavimas į tai, kas vyksta, svetainės administratoriaus informavimas, netinkamai besielgiančio vaiko blokavimas ar pagalbos prašymas. Tuo tarpu kiekvienas stebintis patyčias gali pakeisti situaciją pats neprisidėdamas prie patyčių, informuodamas apie tai, kas vyksta, atsakingus asmenis ar tiesiog būdamas draugiškas su tuo žmogumi, kuris patiria patyčias.

1.

3.

ELEKTRONINĖS PATYČIOS: KAS TAI YRA IR KĄ DARYTI SU JOMIS SUSIDŪRUS?

Aptariamos temos: elektroninės patyčios, bendravimas gyvai ir virtualioje erdvėje, mano įsitraukimas mažinant elektronines patyčias.

Rekomenduojamas mokinių amžius: 9-10 klasės.

Trukmė: 30-45 min.

Tinka šiems dalykams: etikai, klasės valandėlėms

Šioje pamokoje su mokiniais aptarsite:

- elektroninių patyčių sampratą ir paplitimus- koks tai elgesys, kokiomis formomis pasireiškia, kiek mokinių su tuo susiduria;
- kokia pagalba galima, patiriant ar stebint elektronines patyčias;
- koks vaikų elgesys internete gali prisidėti prie elektroninių patyčių plitimo, o koks - sustabdyti patyčias.

Pamokos struktūra

Veikla	Trukmė	Reikalingos priemonės
Pasiruošimas užsiėmimui	10 min.	Atspausdinti straipsnio kopijas mokiniams, susipažinti su pamokos struktūra. Jei yra galimybė - paruošti klasę sėdėjimui su mokiniais ratu
Temos pristatymas	5 min.	
Straipsnio skaitymas	5 min.	Atspausdinti lapai su straipsniu
Straipsnio aptarimas ir diskusiniai klausimai	15 min.	
Apibendrinimas	10 min.	

Pamokos eiga

Temos pristatymas. Susėskite su mokiniais ratu. Pirstatykite, kad šio užsiėmimo tema - elektroninės patyčios. Galite užduoti klausimą, kaip mokiniai supranta šią sąvoką, kokių elektroninių patyčių apraiškų patys yra pastebėję internete, kartu padiskutuokite. Diskusijos pabaigoje galite pateikti vieną iš apibrėžimų: elektroninės patyčios - tai patyčios, vykstančios internete ar kitokioje virtualioje erdvėje, kuomet tyčiojamasi elektroniniais laiškais, žinutėmis, pokalbių svetainėse, socialiniuose tinkluose, taip pat naudojant mobiliuosius telefonus.

Straipsnio skaitymas: Atspausdintuose lapuose ar projektoriaus ekrane pateikite straipsnį, ar jo ištrauką, žr. priedą.

Straipsnio aptarimas ir diskusiniai klausimai:

Kartu su mokiniais aptarkite straipsnį. Paklauskite pirmųjų minčių, kurios kyla. Pasidomėkite, su kuo straipsnyje mokiniai sutinka, su kuo - ne.

Pasidalinkite į grupėles po 3-4 mokinius ir kiekvienai grupei duokite po skirtingą klausimą aptarimui:

-Kaip bendraamžių bendravimas skiriasi bendraujant gyvai ir *online*? Kokios galėtų būti tokio skirtumo priežastys?

-Ką daryti pastebėjus elektronines patyčias?

-Kur galima kreiptis, jei susiduriama su elektroninėmis patyčiomis?

-Ką aš galiu padaryti, kad elektroninių patyčių sumažėtų?

Aptarkite grupelių atsakymus. Po kiekvienos grupelės pristatymo, padiskutuokite bendrai – gal kiti mokiniai turi pasiūlymų ar idėjų, kuriomis galėtų papildyti atsakymus.

Apibendrinimas: Apibendrinkite visus atsakymus. Dar kartą užtvirtinkite, kad:

-Įžeidimai skaudina, nepriklausomai nuo to, kurioje erdvėje jie išsakyti.

-Pastebėjus elektronines patyčias svarbu sureaguoti – galima užblokuoti, pranešti administratoriui (*angl. report*), nebendrauti.

-Kartais verta kreiptis pagalbos, kai susiduri su nemalonia patirtimi internete. Nebūtinai kitas žmogus sustabdys patyčias, tačiau jo išklausymas ir parama gali padėti pasijusti geriau ir nusiraminti.

Viena opiausių šių dienų problemų jaunimo tarpe – patyčios, patiriamos mokykloje, gatvėje ir skaitmeninėje erdvėje. Užgauliojimai, vykstantys realioje aplinkoje, gali būti dažniau pastebėti vyresnių asmenų, mokytojų ar tėvų ir būti lengviau sukontroliuojami. Tačiau kaip sustabdyti patyčias, vykstančias internete?

Elektroninės patyčios vyksta visą parą

Šiais metais kompanijos „Samsung“ vykdomos programos „Skaitmeninis moksleivio IQ“ atliktas 14-18 m. Lietuvos jaunuolių tyrimas parodė, kad 12 proc. moksleivių per pastaruosius metus internete yra kažką įžeidę ar leptelėję aštrų komentarą, kurio tikslas buvo įgelti kitam.

Tokie skaičiai gali sudaryti įspūdį, kad patyčių problema nėra dramatiškai didelė, tačiau daugiau nei 30 proc. toje pačioje apklausoje dalyvavusių jaunuolių teigė per paskutinius metus patyrę užgauliojimus internete, o beveik 50 proc. tvirtina, kad jų asmeninė informacija ar nuotraukos buvo paviešintos be jų sutikimo.

Vis daugiau bendravimo keliantis į virtualią erdvę, daugiau patyčių atsiranda ir socialiniuose tinkluose. Juo labiau, kad patyčios internete gali vykti visą parą.

„Elektroninės patyčios dažniausiai prasideda nuo tujinimo: tu toks, tu anoks. Viena pusė kažką pakomentuoja, kita pusė atrėžia atgal ir taip prasideda patyčios. Kadangi tai yra daroma virtualioje erdvėje, daug kas nebijo įsikišti ir dar labiau paaštrinti esamo konflikto. Visa tai gali virsti nevaldoma situacija, tad ir tas žmogus, kuris yra kažkuo kaltinamas bei yra užpultas, pradeda

jaustis blogai“, – apie patyčias internete pasakoja technologijų saugumo ekspertas Marius Pareščius.

Dažniausi užgauliojimai susiję su tautybe, religija ar elgsena realiame pasaulyje.

Su ne vienu patyčių internete atveju susidūręs technologijų saugumo ekspertas pastebi, kad net 99 proc. paauglių, kurie mano, kad internete nedaro nieko blogo, paklausti, ar tokį patį elgesį galėtų demonstruoti realybėje, atsako, kad ne.

„Didžioji dalis užgauliojimų dažniausiai yra susiję su tautybe, religija ar elgsena realiame pasaulyje. O pačių šaipymosi formų gali būti įvairių, nuo pašiepimo ar pajuokimo iki nebūtų dalykų publikavimo“, – sako prie „Samsung“ vykdomos skaitmeninių įgūdžių programos „Skaitmeninis moksleivio IQ“ prisidėjęs ir 9-12 klasių moksleiviams apie kibernetines patyčias kalbėjęs M. Pareščius.

Technologijų saugumo ekspertas mano, kad didžioji dalis jaunimo elgiasi neatsakingai, nes nepagalvoja apie laukiančius padarinius. Daugelis mąsto, kad internetas tai – erdvė, kur galima elgtis, kaip nori.

„Siūlyčiau galvoti, ką darote ir sakote. Įsivaizduokite, ką jums pasakytų, jei šalia stovėtų jūsų mama. Ką apie jus manytų ir kaip su jumis bendrautų? Svarbiausia, ką reikėtų įsidėmėti kiekvienam jaunuoliui, tai kad atsakomybės internete yra visiškai tokios pačios, kaip ir realybėje“ – sako M. Pareščius.

Kaip užkirsti kelią patyčių plitimui?

M. Pareščius teigia, kad jei įmanoma užfiksuoti faktą, kad patyčios tikrai buvo, vertėtų kreiptis į galinčias padėti institucijas. Ekspertas ypač rekomenduoja daryti komentarus ir tekstus, kurių tikslas yra pašiepti, kopijas. Visa tai, kaip įrodymus, bus galima pateikti suaugusiems ar policijos pareigūnams.

„Patyčios yra glaudžiai su psichologija susiję dalykai, todėl aš labai rekomenduoju vaikams, kurie patiria užgauliojimus, paskambinti psichologams į specialias jaunimo linijas. Jums ne tik palengvės išsikalbėjus, bet taip pat gausite patarimų, kaip elgtis ir su tuo kovoti. Taip pat siūlau pabendrauti su draugais, gal jie tai yra patyrę ir gali padėti“, – pataria M. Pareščius.

Šaltinis: <http://www.skaitmeninisiq.lt/Naujienos%20/ekspertas-apie-elektronines-patycias-pagalvokite-ka-apie-tai-pasakytu-jusu-mama>

PRIEŠ ĮKELDAMAS – PAGALVOK! APIE NUOTRAUKŲ DALINIMĄSI INTERNETE

Aptariamos temos: nuotraukų dalinimasis internete, elektroninės patyčios.

Rekomenduojamas mokinių amžius: 9-10 klasės.

Trukmė: 30 – 45 min.

Tinka šiems dalykams: etikai, klasės valandėlėms.

Reikalingos priemonės: projektorius ir kompiuteris, dideli lapai, rašymo priemonės.

Šioje pamokoje su mokiniais aptarsite:

- Mokinių patirtis apie nuotraukų kėlimą internete;
- Įkeltų nuotraukų saugumo aspektus;
- Būdus, kuriais galima atsispirti nuotraukų dalinimuisi, esant aplinkos spaudimui.

Pamokos struktūra

Veikla	Trukmė	Reikalingos priemonės
Pasiruošimas užsiėmimui	5 min.	Paruoškite mokiniams didelius (A1-A0) lapus, rašymo priemones. Susipažinti su pamokos struktūra. Jei yra galimybė – paruošti klasę sėdėjimui su mokiniais ratu
Temos pristatymas ir diskusija apie nuotraukų dalinimąsi internete	10 min.	
Filmuko peržiūra ir užduotis	25 min.	Dideli lapai ir rašikliai
Apibendrinimas	5 min.	

Pamokos eiga

Temos pristatymas ir diskusija apie nuotraukų dalinimąsi internete.

Pristatoma užsiėmimo tema: saugumas internete ir dalinimasis nuotraukomis.

Pakvieskite vaikus padiskutuoti apie nuotraukų dalijimąsi internete. Galimi diskusijos klausimai:

- Kokias nuotraukas keliate elektroninėje erdvėje? Kaip atsirenkate nuotraukas?

- Kokiose platformose/kitose elektroninėse erdvėse keliate nuotraukas?

- Kaip rūpinatės nuotraukų saugumu?

- Kokios pasekmės gali būti pasidalinus nuotraukomis privačiai ar viešai?

Filmuko peržiūra ir užduotis

Kartu su mokiniais pažiūrėkite „Vaikų linijos“ filmuką „Visa tiesa apie nuotraukų (ne)saugumą internete: siųsti ar nesiųsti?“ (trukmė: 5 min. 37 s.): www.youtube.com/watch?v=Bo1WgP-k54U.

Galite peržiūrėti filmuką dalimis arba visą iš karto. Kartu su mokiniais padiskutuokite, ką jie mano apie asmeninių intymių nuotraukų dalinimąsi/ siuntimą kitiems – pažįstamiems arba ne.

Darbas grupelėse tema „Kaip nepasiduodi spaudimui ir atsisakyti siųsti intymias nuotraukas?“. Suskirstykite mokinius į grupėles po 4-6, išdalinkite po lapą ir rašymo priemones. Pasakykite, kad jiems reikės įsivaizduoti chat'ą tarp jų bendraamžio (mokiniai gali sugalvoti jam vardą) ir nepažįstamojo, su kuriuo bendraamžis susipažino internete. Paprašykite mokinių padalinti gautą lapą į dvi dalis – vienoje lapo pusėje reikės rašyti nepažįstamojo chat'o žinutes, kitoje mokinių. Grupelėse mokiniai pasidalina į dvi mažesnes dalis – vieni bus „nepažįstamasis“ ir rašys nepažįstamojo žinutes, kiti bus „bendraamžis“ ir atsakinės į nepažįstamojo žinutes. Mokinių grupelė, rašanti už nepažįstamąjį, bando įtikinti atsiųsti nuotraukas, kuriose paauglys(ė) būtų apsinuoginęs(usi). Kita mokinių grupelė atsako į kiekvieną žinutę, surašo atsisakymo frazes ar kitus galimus veiksmus šioje situacijoje.

Kiekviena grupelė pristato savo chat'o versiją. Lapus su chat'o išrašais galima ir pakabinti klasėje ant sienos.

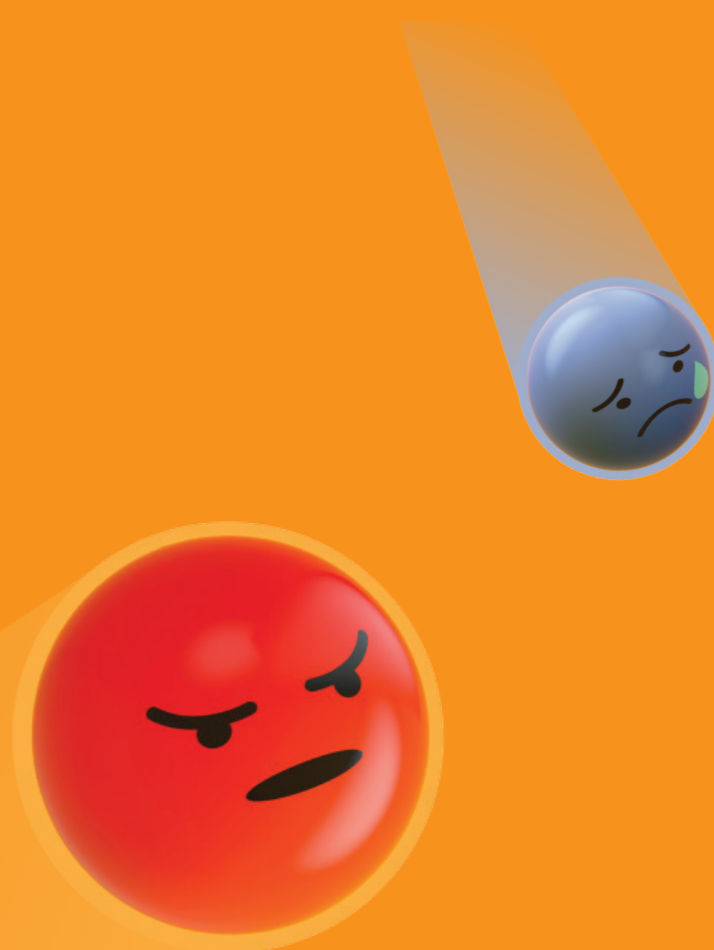
Aptarkite, kokiais būdais mokiniai gali būti spaudžiami/ įtikinėjami, kad reikia padaryti nenorimą veiksmą, šiuo atveju - atsiųsti nuotrauką, kurioje būtų apsinuoginę. Padiskutuokite klausimais:

- Kas mokinius skatina kalbėtis toliau su kitu, kuris verčia daryti nepageidaujamus veiksmus?
- Kokie jausmai kyla tokiose situacijose?
- Ką reiktų pasakyti, kad galėtume užbaigti tokią situaciją?
- Kokios grėsmės gali kilti, jei nuotrauka ar kita medžiaga yra išsiunčiama?

Apibendrinimas. Užsiėmimo apibendrinimui įvardinkite, kad išsiųstos intymios nuotraukos tampa ginklu kito žmogaus rankose, paauglys nebegali kontroliuoti, kas toliau su šiomis nuotraukomis vyks. Nuotraukas turintis žmogus gali tas nuotraukas išplatinti tretiesiems asmenims, gali reikalauti dar ir dar naujų nuotraukų gąsdindami, kad turimas išplatins ir taip pakenks

paauglio reputacijai. O jei intymios nuotraukos išplinta, dažna pasekmė – prasidedančios elektroninės patyčios. Verta mokiniams priminti, kad jie visada turi teisę atsisakyti daryti tai, dėl ko abejoja ar mano, kad nenorėtų. Taip pat galima blokuoti nuotraukų reikalaujantį žmogų, pranešti apie jo elgesį svetainės administracijai.

Vertingos informacijos apie intymių nuotraukų dalijimąsi, kitaip vadinamą sekstingu, ir jo pasekmes rasite čia: <http://www.pvc.lt/lt/socialines-kampanijos/mastau-todel-nesiunciu>

UŽSIĖMIMAS APIE ELEKTRONINES PATYČIAS SU TĖVAIS

Elektroninės patyčios: ką svarbu žinoti tėvams?

Užsiėmime aptariamos temos: vaikų saugumas internete, elektroninės patyčios. Rekomenduojama: tėvams, globėjams.

Trukmė: 30 – 45 min.

Reikalingos priemonės: projektorius ir kompiuteris, dideli lapai, rašymo priemonės.

Šio užsiėmimo metu su tėvais aptarsite:

Mokinių patirtis internete ir grėsmės, su kuriomis jie susiduria;

Kas yra elektroninės patyčios;

Kaip tėvai gali padėti vaikams, tapusiems elektroninių patyčių dalyviais.

Reikalingos priemonės: projektorius, kompiuteris, garso kolonėlės

Užsiėmimo eiga

1. Pristatykite tėvams temą: vaikų saugumas internete ir elektroninės patyčios. Kodėl svarbu kalbėti apie vaikų saugumą internete? Internetas, socialiniai tinklai, bendravimas juose užima didelę vaikų kasdienybės dalį. Vaikų ir paauglių apklausos rodo, kad jie internete susiduria su įvairiomis grėsmėmis, viena iš tokių grėsmių – elektroninės arba kibernetinės patyčios. Skirtingų tyrimų duomenimis, randama, kad skaičius vaikų, susidūrusių su užgauliojimu ar įžeidimu skaitmeninėje erdvėje, elektroninėmis patyčiomis svyruoja nuo 10 proc. iki 30 proc. Tad šio susitikimo metu ir pakvieskite tėvus kartu

padiskutuoti, ar žinome, ką vaikai veikia internete, kiek jie yra saugūs ir kaip tėvai gali padėti vaikui ar paaugliui, jei jis susidūrė su nemalonia patirtimi internete.

Pastaba: pristatydami temą galite tėvams paminėti ir Švietimo įstatymo pataisas, kuriose yra apibrėžiamos kibernetinės patyčios bei reagavimas į jas. Visas įstatymo pataisas rasite štai čia: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/17d94ea2976411e68adcda1bb2f432d1> Ištrauka iš LR Švietimo įstatymo apie reagavimą į kibernetines patyčias yra pateikiama įvadinėje šio leidinio dalyje.

2.Kartu su tėvais pažiūrėkite „Augu internete“ kurtą video filmuką „Eksperimentas: ko tėvai nežino apie vaikus ir internetą?“ (trukmė: 5 min): <https://www.youtube.com/watch?v=3d9kW0IZHPg>

3.Po filmuko peržiūros padiskutuokite su tėvais:

Kaip tėvai sužino apie vaikų veiklą, elgesį internete?

Ar tėvai kalbasi su vaikais apie patirtis internete?

Jei ne, kaip jie galėtų inicijuoti pasikalbėjimą šiomis temomis?

4.Pristatykite tėvams, kas yra elektroninės patyčios ir kaip jos pasireiškia internete – tam naudokite šio leidinio įvadinėje dalyje pateiktą informaciją. Aptarkite su tėvais keletą elektroninių patyčių situacijų ir kaip tėvai galėtų tose situacijose padėti vaikams. Situacijas galite pateikti visai tėvų grupei ir padiskutuoti su visais kartu, o galite tėvus suskirstyti į grupėles po 4 žmones ir duoti vieną situaciją aptarimui mažose grupelėse, vėliau pakviečiant pasidalinti svarbiausiomis grupelėje iškilusiomis mintimis. Siūlomos situacijos, kurios visos yra papasakotos vaikų žodžiais:

a)„Klasiokės mane nufotografavo bjaurioje pozoje ir dabar įdėjo nuotrauką į Facebook'ą ir tyčiojasi. Kaip man sustabdyti šias patyčias?“

b)„Vakar mano klasiokai norėjo pabėgti iš matematikos kontrolinio, bet aš nenorėjau. Jie labai supyko ir dabar messengerio grupse jie ištisai ant manęs varo. Ne tik pravardžiuoja, bet dar ir grasina, kad jei dar kartą atsisakysiu bėgti – duos man į galvą. Mokykloje nieko nesako, bet messengeryje viską rašinėja. Ką daryti?“

c)„Draugė man parodė, kad mano vardu yra sukurta kita paskyra Instagrame ir ten visokių nemalonių nuotraukų pridėta. Ką man daryti?“

Padiskutuokite kartu su tėvais, kokie galimi sprendimai tokiose situacijose, kuo tėvai gali padėti vaikams.

5.Susitikimo apibendrinimui pristatykite keletą svarbiausių veiksmy, kurių gali

intis tėvai, vaikams susidūrus su nemaloniomis patirtimis internete:

Kartu su vaiku išsiaiškinti situaciją – kas konkrečiai iš vaiko šaiposi, ar jis pažįsta tuos bendraamžius, nuo ko viskas prasidėjo ir pan.

Išsaugoti įrodymus – pvz. padaryti ekrano nuotraukas, su savo telefonu nufilmuoti įkeltą netinkamą video įrašą ar pan. – taip, kad matytųsi, kas ir kaip elgiasi internete.

Padėti vaikui pasirinkti savo saugumą socialiniame tinkle ar internete: jei reikia, pranešti apie žeminantį turinį puslapio administratoriui, užblokuoti siuntėją, peržiūrėti soc.tinklo provatumo nustatymus.

Kreiptis pagalbos į mokyklos darbuotojus: jei internete vaiką žemina klasiokai ar kiti iš mokyklos pažįstami vaikai, svarbu apie tai informuoti klasės auklėtoją ir aptarti, kokių bendrų veiksmų gali imtis tėvai ir mokykla.

Jei tėvams ir vaikui tai atrodo priimtina, tėvai gali ir tiesiogiai kalbėtis su patyčias inicijuojančių vaikų tėvais. Tačiau labai svarbu, kad vaikas sutiktų su tokiu situacijos sprendimu, o taip pat tėvai turėtų įvertinti, ar galės konstruktyviai tarpusavyje pasikalbėti. Situacija tik pablogės, jei tėvai sukonfliktuos tarpusavyje ir kiekvienas gins savo vaiką, o ne ieškos abiem pusėms priimtinių patyčių sustabdymo būdų.

Pasvarstykite apie kreipimąsi į policiją – kai kuriose elektroninių patyčių situacijose tai gali būti svarbu.

Galiausiai – svarbu, kad suaugusieji domėtųsi, ką ir kur vaikai veikia internete. Nerealų iš savęs tikėtis, kad žinosime ir mokėsime naudotis visais vaikų mėgstamais kompiuteriniais žaidimais ar programėlėmis, tačiau nuoširdus domėjimasis padės būti šalia vaiko.

Priminkite tėvams, kad daugiau informacijos apie vaikų saugumą internete bei iškylančias internete grėsmes jie gali rasti svetainėse www.bepatyciu.lt, auguinternete.lt, draugiskasinternetas.lt

NUOTOLINIO MOKYMO UŽSIĖMIMAI APIE ELEKTRONINES PATYČIAS

Pandemijos laikotarpiu visi susidūrėme su naujais iššūkiais. Galbūt šiuo metu jūsų mokiniai rečiau matosi, mažiau laiko praleidžia klasėje ir dėl to mes, suaugusieji, mažiau pastebime jų tarpusavio nesutarimų ar žeminančio elgesio apraiškų. Visgi tai nereiškia, kad nieko tarp vaikų nevyksta. Santykiai su bendraamžiais yra neabejotinai svarbi kiekvieno mūsų, o taip pat vaikų ir paauglių kasdienybės dalis. Kaip ir kitos kasdienės veiklos, taip ir santykių sritis pandemijos laikotarpiu susiduria su naujais iššūkiais. Tad šiuo laikotarpiu dėmesys mokinių tarpusavio santykiams, jų emocinei būklei ne mažiau, o net labiau svarbus. Todėl dalinamės su jumis keliomis idėjomis, kaip nuotoliniu būdu su mokiniais pasikalbėti apie tokius santykių tarp vaikų iššūkius, kaip elektroninės patyčios.

Kaip pasiruošti nuotoliniu būdu vesti užsiėmimus apie patyčias:

- Užsiėmimams, kurių metu kalbame su vaikais apie tarpusavio santykius, ugdome jų socialines kompetencijas, tikrai labai svarbus yra vaikų veidų, akių, reakcijų matymas. Tad prieš tokio pobūdžio užsiėmimą susitarkite su vaikais, kad jie visi būtų su įjungtomis kameromis.
- Jei turite pakankamai laiko, tokio užsiėmimo pradžioje leiskite kiekvienam vaikui trumpai pasisveikinti su bendraklasiais – žodžiu, judesiu ar veido mimika – kad kiekvienas mokinyt turėtų progą būti pamatytas.
- Paprastai užsiėmimai apie patyčias ar kitus vaikams kylančius tarpasmeninių santykių sunkumus būna pagrįsti bendromis diskusijomis. Įvertinkite, kiek jūsų mokiniai dalyvaudami nuotoliniu būdu gali įsitraukti į diskusijas. Jei jaučiate, kad diskutuoti gali būti sunku – įtraukite vaikus kitu būdu (per elektronines apklausas, nuotolines užduotis ar pan.). Bet jei savo klasėje jau turite sėkmingą nuotolinių diskusijų patirtį – būtinai įtraukite vaikus į pokalbį.
- Jei vaikai nelinkę diskutuoti nuotolinių užsiėmimų metu – tuomet renkite labiau informacinio pobūdžio užsiėmimą, kuomet daugiausiai pasakojate jūs, o vaikams duodate nedidelius namų darbus, padėsiančius jums suprasti, ką mokiniai suprato, kaip jie jautėsi klausydamiesi jūsų pateikiamos informacijos užsiėmimo metu.

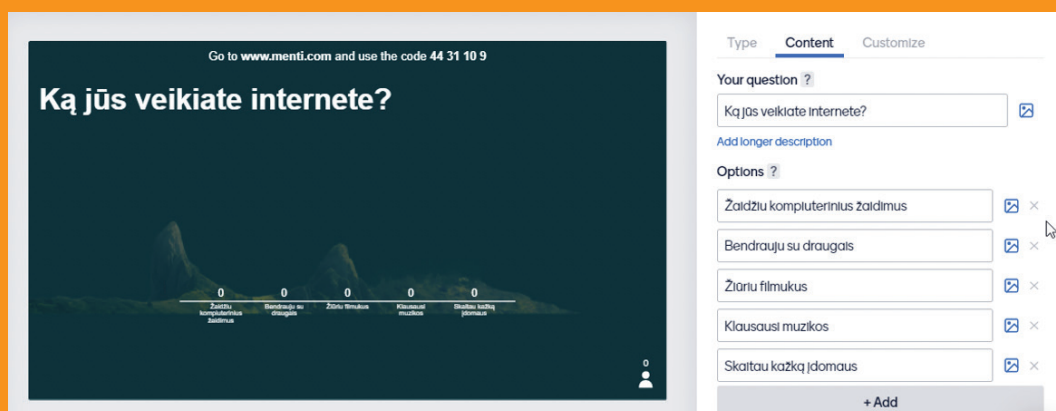
- Kai kurių užduočių tikslus lengviau pasiekti mokiniams dirbant, diskutuojant mažose grupėse. Kai kurios nuotolinio mokymo platformos (pvz. Zoom mokama versija) turi funkcijas, skirtas didelės grupės žmonių padalinimui į mažesnes grupes. Pasikonsultuokite su savo mokyklos specialistais, atsakingais už kompiuterines technologijas, kokios yra jūsų naudojamos nuotolinio mokymosi platformos galimybės. Vyresnių klasių mokinius, pvz. nuo 6 klasės ir vyresnius, galite kai kuriose užduotyse padalinti į mažesnes grupes. Jaunesniems gali būti iššūkis paspausti reikiamus „mygtukus“, norint patekti į grupę ir grįžti atgal, tad jaunesniųjų grupėje nerekomenduotume vaikų dalinti į virtualias grupes.
- Kviečiame drąsiai eksperimentuoti su čia pateikiama medžiaga ir galbūt derinti nuotolinius užsiėmimų elementus su mokymosi klaseje, ypač jei jūsų mokykloje ir yra taikomas mišrus, hibridinis mokymasis, kuomet nuotolinės pamokos derinamos su mokinių darbu klaseje.

KELETAS NAUDINGŲ ĮRANKIŲ

MENTIMETER.COM

Įrankis skirtas kurti interaktyvias apklausas ir viktorinas. Nemokama versija leidžia vienoje prezentacijoje sukurti trumpas iki 2 klausimų apklausas. Klausimų kūrimas panašus į pateikčių kūrimą Power Point programoje. Apklausoje dalyviai gali dalyvauti naudodamiesi išmaniaisiais telefonais ar kompiuteriu, o apklausos rezultatai yra matomi visiems dalyviams realiuoju laiku.

Jūs kurdami apklausą galite sugalvoti klausimą, parinkti atsakymo tipą, kiek mokiniams bus pateikiama atsakymų.

Mentimeter

Ką jūs veikiate internete?

You may choose multiple options.

- Žaidžiu kompiuterinius žaidimus
- Bendrauju su draugais
- Žiūriu filmukus
- Klausaisi muzikos
- Skaitau kažką įdomaus

Submit

Mokiniai savo išmaniuosiuose įrenginiuose ar kompiuteryje prie apklausos prisijungę įveddami adresą menti.com ir suveddami jų paruoštos apklausos kodą (jis matomas kiekvienos skaidrės / klausimo viršuje). Prisijungę matys klausimą ir galės į jį atsakyti.

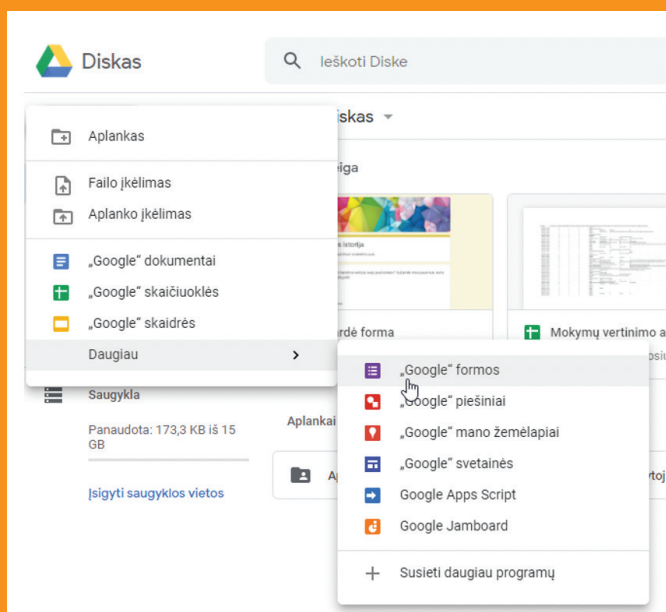
Mokiniam atsakant į klausimą, atsakymus matysite realiuoju laiku, o dešiniajame apatiniame kampe esantis žmogeliukas ir virš jo skaičiukas leis jums matyti, kiek iš mokinių jau atsakė į klausimą.

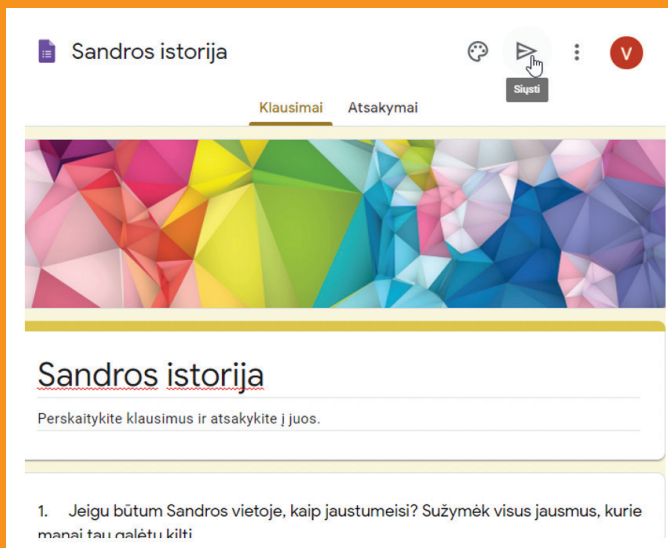

Google formos

Jas gali naudoti kiekvienas, turintis Gmail elektroninį paštą / Google paskyrą. Google formos yra kuriamos Google diske.

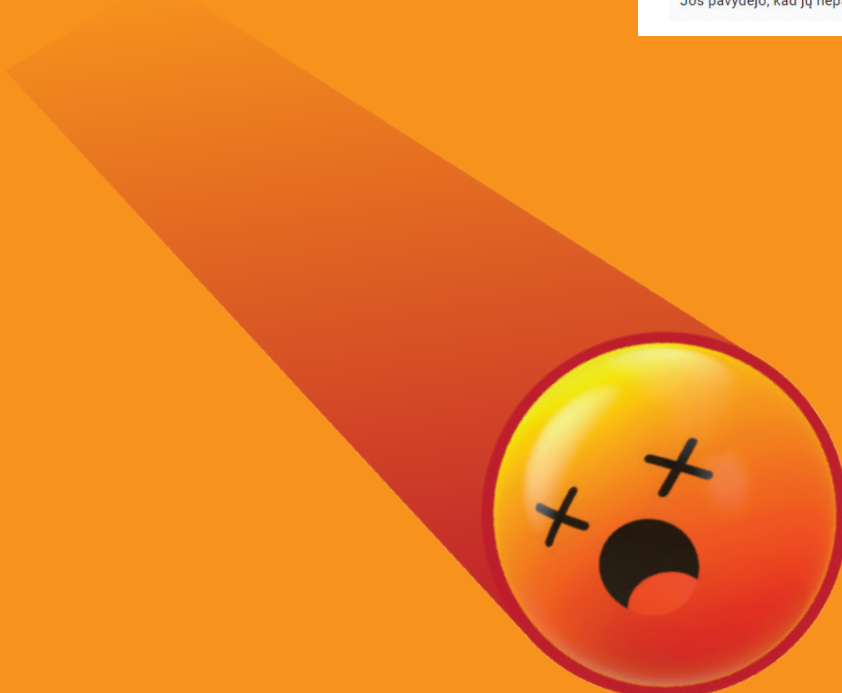
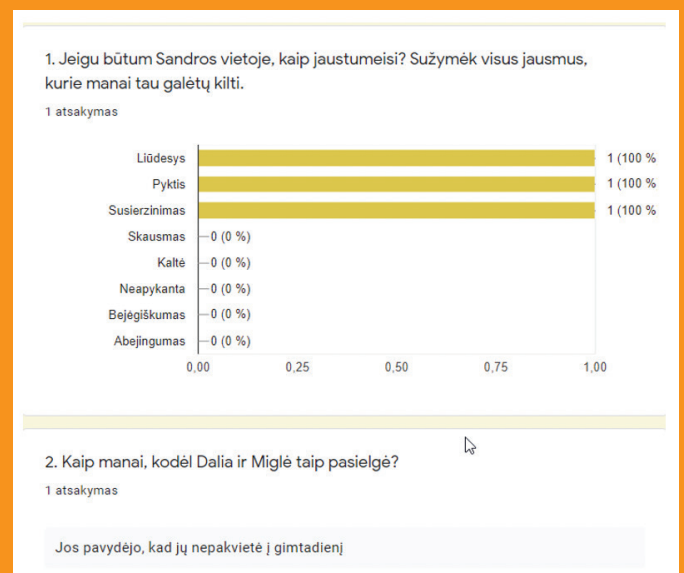
Google formoje galite sukurti tiek klausimų, kiek tik norisi. Sukurtoje apklausoje galėsite matyti ir klausimus, ir mokinių atsakymus.

Kad mokiniai galėtų pateikti savo atsakymus į Google formoje sukurtus klausimus, jūs turite mokiniams nusiųsti nuorodą į apklausą – tam naudojama „siųsti“ funkcija, kurią paspaudus galite nusikopijuoti apklausos nuorodą ir ją pamokos metu nusiųsti mokiniams, naudodamiesi mokymo platformos chat'o funkcija.

Norėdami su mokiniais pasidalinti ir aptarti jų apklausos rezultatus, įjunkite apklausoje matomą skiltį „Atsakymai“ ir su mokiniais pasidalinkite savo ekrano vaizdu („share screen“).

1 TEMA. KAS YRA ELEKTRONINĖS PATYČIOS?

Tinka įvairaus amžiaus vaikams

Trukmė: 10-15 min.

Eiga

Ką vaikai veikia ir kaip jaučiasi internete?

Užduokite vaikams du klausimus: pirmiausia paklauskite, ką jie veikia internete. Kai žinosite vaikų atsakymus į šį klausimą – paklauskite, kiek dažnai jie jaučia vienokius ar kitokius jausmus, užsiimdami veiklomis internete. Galite suteikti progą keletui vaikų pasakyti garsiai savo atsakymus į klausimus arba panaudoti vieną iš žemiau pasiūlytų būdų, kurie nereikalaus iš vaikų kalbėjimo.

a) Sutartais ženklais paprašyti vaikų įvertinti, kiek dažnai jie užsiima viena ar kita veikla internete ir kiek dažnai jie išgyvena tam tikrus jausmus.

Ženklaai gali būti tokie :

- aukštyn iškeltas nykštys reiškia „dažnai užsiimu tokia veikla / jaučiu tokius jausmus“;
- nykštys pakreiptas į šoną – „kartais tuo užsiimu / jaučiu tokius jausmus“;
- o sukryžiuotos ant krūtinės rankos – „niekada to nedarau / taip nesijaučiu“.

Internetinių veiklų pavyzdžiai:

- pasakykite, kiek dažnai jūs internete žiūrite įdomias nuotraukas?
- žaidžiate kompiuterinius žaidimus?
- klausotės muzikos?
- pažindinatės su kitais vaikais?
- susirašinėjate su draugais?
- bendraujate su draugais video pokalbiais?
- žiūrite filmukus?
- skaitote naujienas?
- žiūrite mėgstamų vlogerių įrašus?
- pan.

Pamatę vaikų atsakymus galite apibendrinti, kokios veiklos dažniausios jūsų klasėje. Taip pat galite paprašyti garsiai paminėti kitas, jūsų nepaminėtas veiklas.

Tada paklauskite apie išgyvenamus jausmus – kiek dažnai, naršydami internete ar kažką veikdami jaučiatės:

- Liūdni;
- Sunerimę;
- Džiaugsmingi;
- Smalsūs;
- Supykę;
- Išsigandę.

b) Atsakyti į internetinės apklausos klausimus. Tai gali būti tokia trumpa vieno klausimo apklausa, sukurta jums prieinamoje vietoje (mentimeter.com; naudojantis Google formomis ir pan.). Mūsų sukurta apklausos pavyzdį rasite čia: <https://forms.gle/8yzsLN2vswC25oei6>

1. Klausimas:

Ką jūs veikiate internete?

ATSAKYMŲ VARIANTAI:

- Žaidžiu kompiuterinius žaidimus
- Bendrauju su draugais
- Žiūriu filmukus
- Klausausi muzikos
- Skaitau kažką įdomaus
- Naršau socialiniuose tinkuose

2. Klausimas:

Kaip dažniausiai jautiesi, būdamas internete?

ATSAKYMŲ VARIANTAI:

- Džiaugsmingai
- Liūdnai
- Išsigandęs
- Susidomėjęs
- Abejingas
- Piktas

Kai mokiniai pamokos metu atsako į klausimus, parodykite ir įgarsinkite jų rezultatus – įvardinkite, kokios veiklos buvo minimos dažniausiai, o taip pat kaip mokiniai dažniausiai jaučiasi.

Elektroninių patyčių apraiškos

Paprašykite vaikų pakelti rankas (ar kitokiu ženklu parodyti), kam yra tekę pastebėti piktą ar nedraugišką elgesį internete. Įvardinkite, kad tam tikras nedraugiškas ir piktas elgesys yra laikomas elektroninėmis patyčiomis.

Parodykite vaikams pateiktis ir trumpai apibūdinkite kiekvieną iš šių žeminančio elgesio formų. Pateiktis rasite čia: <https://rb.gy/eu1lpb>

- Piktų ar žeminančių žinučių siuntinėjimas, žeminančių komentarų rašymas.
- Žeminimas, keliant kito žmogaus nuotraukas ar vaizdo įrašus ir juos nemaloniai komentuojant.
- Gandų ir apkalbų internete skleidimas.
- Kito vaiko duomenų naudojimas, kuriant netikrus profilius.
- Ignoravimas ar nepriėmimas į grupę internete.

2 TEMA. KĄ DARYTI SUSIDŪRUS SU ELEKTRONINĖMIS PATYČIOMIS?

Pradinių klasių mokiniams

Trukmė: 20 min.

Eiga

Istorijos aptarimas

Paaiškinkite vaikams, kad dabar aptarsite situaciją, kuri nutiko vienam vaikui. Pateiktyse (<https://rb.gy/o4nrsz>) yra pateikos kelios vaikų istorijos, išsirinkite tą, kuri labiausiai tiktų jūsų mokiniams. Parodykite mokiniams skaidrę ir ramiai, garsiai perskaitykite istoriją.

A. Giedrės (vardą pakeisti, jeigu toks vardas yra klasėje) tėvai jai leidžia žaisti kompiuterinį žaidimą, kuriame reikia pasirūpinti gyvūneliu Poniu ir papuošti jo gardą. Giedrė anksčiau dažnai žaisdavo šį žaidimą kartu su drauge Kristina, todėl Kristina žino Giedrės prisijungimo vardą ir slaptažodį. Vieną dieną Giedrė prisijungia prie savo Ponio žaidimo. Ji mato, kad Ponio garde yra visiška netvarka ir netgi trūksta kai kurių daiktų.

B. Andrius gauna nemalonus / piktas asmenines žinutes į telefoną iš nepažįstamo telefono numerio. Žinutėse berniukas yra pravardžiuojamas ir skaudinamas. Andrius įtaria, kad žinutes siuntinėja vaikas, kuris nedraugiškai su juo bendrauja ir mokykloje.

C. Marija yra naujokė klasėje, ji elgiasi maloniai su kitais vaikais, jau susirado daug draugų. Vieną dieną Marija sužino, kad viena mergaitė siuntinėja klasiokams karvės nuotrauką, virš kurios parašytas vardas Marija.

Pateikę istoriją paklauskite vaikų (galite paklausti poros vaikų, kuriuos norėtumėte pakalbinti):

1. Kaip įvardintumėt, kas nutiko aprašytoje istorijoje? Kaip galėtume pavadinti tokį elgesį? (Kristina prisijungė su Giedrės slaptažodžiu ir viską sujaukė; tai pavadintume erzinimu / Andrius gauna skaudinančias žinutes; tai pavadintume pravardžiavimu / ir pan.)

2. Kaip pasijautė Giedrė / Andrius / Marija? (skatiname moksleivius suprasti, kad žeminantis elgesys galėjo nuliūdinti, supykdyti, sukelti baimę ir pan.)

Pasakykite, kad kartais gali būti nelengva rasti tinkamą pavadinimą elgesiui, bet labai svarbu pajauti, kokius jausmus sukėlė mums kito žmogaus elgesys. Jei jaučiamės nusiminę, pažeminti, įskaudinti – gali būti, kad patyrėme patyčias.

Ką daryti, jei patyrei elektronines patyčias: 4 žingsniai.

Paklauskite vaikų, ar jie žinotų, kaip elgtis, jei susidurtų su panašia situacija. Jei vaikai lengvai diskutuoja – paprašykite papasakoti, kaip jie spręstų situaciją. Jei konstruktyvi diskusija sunki – vėlgi paprašykite ženklų parodyti, kurie žinotų kaip reaguoti. Įvardinkite, kad labai svarbu nekenčėti patylių, kai nutinka kas nors nemalonus ir ieškoti pagalbos.

Parodykite vaikams 4 žingsnius, kurie gali padėti išspręsti situaciją (<https://rb.gy/o4nrsz>) ir kiekvieną iš šių žingsnių trumpai aptarkite.

SUSTOK

- nesinaudok kompiuteriu, internetu ar mobiliuoju telefonu, kol nebus saugu, neatsakinėk į jokiais nemaloniais žinutes ar komentarus.

PRANEŠK

- pranešk suaugusiajam, kuriuo pasitiki, kas tau nutiko internete ar mobiliuoju telefonu.

TĘSK

- toliau naudokis internetu ar mobiliuoju telefonu tik tada, kai suaugusieji pasakys, kad jau saugu.

ŽAISK

- leisk laiką, bendrauk internete tik su žmonėmis, kurie elgiasi su tavimi maloniai.

Apibendrinimui panaudokite schemą jūsų prieš tai aptartai situacijai.

Pvz. Kaip turėtų elgtis Giedrė?

1. Giedrė turėtų **SUSTOTI** ir nebesinaudoti internetu.
2. Giedrei reikėtų **PRANEŠTI** suaugusiam, kuriuo pasitiki.
3. Giedrė turėtų **TĘSTI** žaidimą tik tada, kai suaugusieji pasakytų, kad jau saugu.
4. Jeigu Giedrė su Kristina yra geros draugės, pasitarusi su suaugusiu Giedrė turėtų pasakyti Kristinai, kaip draugės poelgis privertė ją pasijausti. Jeigu Kristina toliau negražiai bendrauja ar elgiasi su Giedre, Giedrė turėtų bendrauti su kitais vaikais, kurie su ja elgiasi maloniai.

Namų darbai:

paprašykite vaikų kiekvieną iš šių žingsnių iliustruoti, t.y. nupiešti piešinėlį, kuris reikštų kiekvieną iš atmintinėje įvardintų 4 veiksmų. Galite paprašyti savo darbus nufotografuoti ir jums atsiųsti, atsiųstus piešinius galėtumėte parodyti visiems mokiniams kitos nuotolinės pamokos metu. O jei žinote, kad neilgai trukus susitiksime su vaikais klasėje – paprašykite atsinešti savo piešinius į klasę ir surengti mini darbų parodą.

3-6 klasių mokiniams

Trukmė: 30 min.

Eiga

„Stop, blokuok, pranešk“ Pažiūrėkite su mokiniais filmuką apie elektronines patyčias, sukurtą organizacijos CEOP (Didžioji Britanija):

<https://www.youtube.com/watch?v=LU8K6osTSBE>

Pastaba: filmukas yra anglų kalba, be vertimo į lietuvių kalbą, tačiau jame yra labai nedaug verbalinės informacijos, tad mokiniams neturėtų būti sunku jį suprasti.

Po filmuko aptarkite su vaikais, ką galima būtų daryti, susidūrus su elektroninėmis patyčiomis – jei jaučiate, kad vaikai diskutuos nuotoliniu būdu, pirmiausia paklauskite vaikų nuomonės ir apibendrinami vaikų išsakytas mintis pateikite 3 žemiau aprašytus veiksmus. Kitas būdas – leiskite vaikams virtualioje lentoje parašyti savo mintis, kaip galima reaguoti susidūrus su elektroninėmis patyčiomis. Po to apibendrinkite ir pristatykite mūsų siūlomus 3 reagavimo žingsnius (<https://rb.gy/5mbkey>)

STOP

- nesiųsk žeidžiančios informacijos kitiems. Nustok naudotis kompiuteriu, telefonu, kol nebus išspręsta situacija.

BLOKUOK

- blokuok siuntėją arba asmenį, kuris tave žemina internete. Neatsakinėk, nekomentuok žeminančių žinučių.

PRANEŠK

- suaugusiam, kuriuo pasitiki ir su kuriuo gali pasikalbėti;
- puslapio administratoriui, kad pašalintų netinkamą turinį.

Sandros istorija.

Pasakykite mokiniams, kad dabar perskaitysite Sandros istoriją, po kurios prašysite vaikų atsakyti į pateiktus klausimus. Istoriją parodykite skaidrėje (<https://rb.gy/5mbkey>) ir garsiai, ramiai perskaitykite.

Sandra planuoja savo gimtadienio vakarėlį, kurį švęs namuose. Tėvai jai leido pasikviesti iki 10 draugų, todėl Sandrai buvo labai sunku apsispręsti, kuriuos klasiokus kviešti į savo gimtadienį, nes negali pakviesti visų, kuriuos norėtų. Dvi merginos, kurios nebuvo pakviestos – Dalia ir Miglė – išgirdo apie artėjantį gimtadienį ir pradėjo siuntinėti Sandrai šmeižiančias anonimines žinutes kitiems klasės draugams:

„Sandra yra visai ne kieta ir nėra ko ten eiti į jos bjaurius namus!!“

„Girdėjau, kad Sandra duos daržovių vietoj torto. Fuuuuu!!!“

„Sandra yra visiškai nuobodi ir nemanau, kad kas nors išvis eis pas ją į gimtadienį!“

Jos skatino, kad vaikai, kurie yra pakviesti į Sandros gimtadienį taip pat rašytų bjaurius komentarus apie Sandrai ir atsisakytų eiti į gimtadienį. Pamačiusi žinutes, Sandra labai nustebo. Tokios žinutės ją nuliūdino, jai pasidarė labai gėda. Ji nė neįtaria, kas galėjo jas siųsti. Sandra pasako savo tėvams, kad susirgo ir kitą dieną neina į mokyklą. Ji net planuoja atšaukti gimtadienio vakarėlį.

Kai perskaitysite, paprašykite mokinių atsakyti į keletą klausimų, kuriuos pateiksite elektroniskai (pavyzdžiui, Google formose). Į nuotolinės pamokos chat'ą įkelkite apklausos nuorodą ir skirkite apie 10 min. laiko atsakymų rašymui. Štai čia <https://forms.gle/2kYz778jBSfxWUdL7> rasite internetinės apklausos pavyzdį, sukurtą naudojant Google formas. Kai mokiniai atsako į klausimus, atidarykite šios apklausos rezultatų skyrelį ir visiems vaikams parodykite, kokie yra jų atsakymai bei trumpai juos aptarkite. Į apklausą siūlome įtraukti tokius klausimus:

1. Jeigu būtum Sandros vietoje, kaip jaustumėsi? (atviras klausimas)
2. Kaip manai, kodėl Dalia ir Miglė taip pasielgė? (atviras klausimas. Aptariant mokinių atsakymus įvardinti, kad Dalia ir Miglė galėjo įsižeisti, pasijausti atstumtos, supykti, jausti gėdą, kad jų nepakvietė, pavydėti pakviestiems vaikams)
3. Jeigu būtum Sandra, ką galėtum padaryti, kad sustabdytum šias elektronines patyčias? (atviras klausimas. Aptardami mokinių atsakymus pasiūlykite mokiniams prisiminti, ko mokėsi ankstesnėje užduotyje.

1. Neatsakinėti į žinutes, nes susijaudinusi gali parašyti tai, dėl ko vėliau gailėtis. Skriaudėjai dažnai tikisi emocingos aukos reakcijos, kas dar pakursto patyčias;
2. Blokuoti siuntėją, žinutes, jeigu yra galimybė;
3. Pranešti puslapio administratoriui, jeigu yra galimybė;
4. Išsaugoti įrodymus, žinutes, padaryti ekrano nuotrauką – tai gali būti svarbūs įrodymai pranešant apie tai suaugusiems;
5. Pasikalbėk su suaugusiuoju, kuriuo pasitiki – jis tau gali padėti spręsti situaciją;
6. Pasikalbėk su artimiausiu draugu – pasikalbėjus palengvėja, taip galėtum sulaukti palaikymo ir paramos)

4. Jeigu tu būtum vienas iš Sandros draugų, kaip galėtum ją palaikyti, kaip galėtum pasielgti šioje situacijoje? (atviras klausimas. Aptariant mokinių atsakymus galima paminėti keletą paramos būdų:

1. Susisieki su Sandra, pasikalbėk su ja, pasidomėk kaip ji jaučiasi, paklausk, kaip galėtum jai padėti;
2. Pranešk apie tai mokytojui ar tėvams, t.y. suaugusiam, kuriuo pasitiki ir kuris galėtų tau padėti spęsti šią situaciją arba paklausk Sandros, su koku suaugusiu ji sprendžia šią problemą;
3. Patark Sandrai neatsakinėti į nemalonias žinutes;
4. Palaikyk Sandra, kad jai būtų lengviau nesikrimsti dėl žinučių.)

PASTABA: jei jaučiate, kad sunku bus kokybiškai aptarti apklausos rezultatus iš anksto su jais nesusipažinus – atidėkite apklausos aptarimą kitai pamokai.

Apibendrinami užsiėmimą įvardinkite, kad kiekvieno žmogaus pastangos yra svarbios siekiant sustabdyti elektronines patyčias ar sumažinti jų žalą. Trumpai pristatykite, ką reiškia būti aktyviu stebėtoju elektroninių patyčių situacijoje. Plačiau apie aktyvaus stebėtojo vaidmenį pasiskaitysite šiame puslapyje: https://www.bepatyciu.lt/media/filer_public/a4/d9/a4d9c6fd-9b49-4801-8d3c-40e3b1e8e364/a6_flyer_vaikams.pdf, o taip pat užsiėmimo metu galite parodyti ir pakomentuoti pateiktyse esančią informaciją (<https://rb.gy/5mbkey>).

Namų darbas: atviruko ar laiško kūrimas.

Paprašykite vaikų susirasti namie įvairių kūrybinių priemonių (popierius, piešimo priemonės, klizai, žirkklės, seni žurnalai ir pan.). Duokite užduotį mokiniams sukurti laišką ar atviruką jų pasirinktam nepažįstamam bendraamžiui, kuris yra arba skriaudėjas, arba nukentėjęs nuo elektroninių patyčių, arba elektroninių patyčių stebėtojas. Šiame laiške ar atviruke gali būti patarimai, palaikymo žodžiai, svarbiausi žingsniai susidūrus su patyčiomis ar kt. Paprašykite mokinių, kad šis jų darbas būtų spalvingas ir kūrybiškas, kad būtų ir parašyta, ir kas nors nupiešta. Pagamintus atvirukus ar laiškus paprašykite nufotografuoti ir atsiųsti jums, o iš nuotraukų padarykite koliažą, kuriuo galite pasidalinti su visais mokiniiais, gal ir mokinių tėvais.

3 TEMA. APIE ELEKTRONINES PATYČIAS IŠ SKIRTINGŲ POZICIJŲ

Skirta 5-8 klasių mokiniams

Trukmė: 30 - 45 min.

Eiga

Temos pristatymas

Mokiniams pasakoma tema: patyčios elektroninėje erdvėje. Pasiteiraukite, ar mokiniai yra pastebėję socialiniuose tinkluose, kitose interneto vietose elektroninių patyčių? Kas tai buvo? Kaip jie mano, dėl ko pasitaiko, kad mokiniai žemina vienas kitą internete? Padiskutavę su mokiniais įvardinkite, koks elgesys laikomas elektroninėmis patyčiomis, pvz.: „Elektroninės patyčios – tai patyčios, vykstančios internete ar kitokioje virtualioje erdvėje, kuomet tyčiojamasi elektroniniais laiškais, žinutėmis, pokalbių svetainėse, socialiniuose tinkluose, taip pat naudojant mobiliuosius telefonus“. Taip pat verta paminėti įvairias žeminimo internete formas (jas rasite šios metodinės medžiagos įvadinėje dalyje).

Jono ir Tomo situacijos analizė

Analizei galite naudoti Vaikų linijos kurtas pateiktis, kurias rasite paspaudę nuorodą. (<https://rb.gy/l5i8tk>).

•Perskaitykite trumpą Jono ir Tomo situaciją (jei klasėje yra vaikų šiais vardais – vardus pakeiskite). „Jonas ir Tomas yra bendraklasiai. Vieną dieną Jonas su draugais nusprendė įkelti nemalonų memą į klasės Facebook'o grupę. Meme Tomo galva priklijuota prie asilo kūno ir parašytas tekstas, kad Tomas durnas kaip asilas.“

•Prieš užsiėmimą perkelkite užduočių lapų klausimus, į pvz., Google formas. Pavyzdžiai čia:

- iš Tomo perspektyvos: <https://rb.gy/qdif54>;
- iš Jono perspektyvos: <https://rb.gy/uqevuw>;
- iš bendraklasių perspektyvos: <https://rb.gy/jymh3g>.

•Galite išsiųsti skirtingas apklausas kelioms mokinių grupėms taip, kad apklausas su skirtingomis užduotimis turėtų po panašų mokinių skaičių. Paprašykite mokinius atsakyti į apklausoje užduotus klausimus. Skirkite pildymui apie 5 min.

•Galite išsiųsti skirtingas apklausas kelioms mokinių grupėms taip, kad apklausas su skirtingomis užduotimis turėtų po panašų mokinių skaičių. Paprašykite mokinius atsakyti į apklausoje užduotus klausimus. Skirkite pildymui apie 5 min.

•Aptarkite atsakymus bendrai – kaip tokiose situacijose gali jaustis skirtinguose vaidmenyse esantys vaikai? Ką mokiniai gali daryti, kad situacija pagerėtų, o kokie veiksmai galėtų tik dar labiau pabloginti tokį ar panašų atvejį? Atskirai aptarkite patyčias patiriančio, patyčias inicijuojančio, patyčias stebinančio vaiko elgesį, galintį paskatinti patyčias vykti toliau ir elgesį, galintį sustabdyti patyčias.

Apibendrinimas. Kartu su mokiniais apibendrinkite:

- Kokie jausmai kyla susidūrus su elektroninių patyčių situacija;
- Kokie veiksmai gali padėti išspręsti tokias situacijas;
- Ko geriau nedaryti elektroninių patyčių atveju.

Apibendrinant svarbu padrąsinti vaikus kiekvienam būti atsakingiems už tai, kas vyksta internete.

Patiriant patyčias gali padėti:

- ramus reagavimas į tai, kas vyksta;
- svetainės administratoriaus informavimas;
- netinkamai besielgiančio vaiko blokavimas ar pagalbos prašymas.

Tuo tarpu kiekvienas stebintis patyčias gali pakeisti situaciją:

- pats neprisidėdamas prie patyčių;
- informuodamas suaugusiuosius, atsakingus asmenis apie tai, kas vyksta;
- ar tiesiog būdamas draugiškas su tuo žmogumi, kuris patiria patyčias.

4 TEMA. ELEKTRONINĖS PATYČIOS: KAS TAI YRA IR KĄ DARYTI SU JOMIS SUSIDŪRUS?

Skirta 9-10 klasių mokiniams

Trukmė: 30 - 45 min.

Eiga

Temos pristatymas

Pristatykite, kad šio užsiėmimo tema – elektroninės patyčios. Galite užduoti klausimą, kaip mokiniai supranta šią sąvoką, kokių elektroninių patyčių apraiškų patys yra pastebėję internete, kartu padiskutuokite. Diskusijos pabaigoje galite pateikti vieną iš apibrėžimų: elektroninės patyčios – tai patyčios, vykstančios internete ar kitokioje virtualioje erdvėje, kuomet tyčiojama elektroniniais laiškais, žinutėmis, pokalbių svetainėse, socialiniuose tinkluose, taip pat naudojant mobiliuosius telefonus.

Straipsnio skaitymas: Pateikite pdf failą – galite pasidalinti ekranu (angl. sreenshare). Pateiktis, kuriomis galite naudotis rasite čia:

<https://rb.gy/rmwyuz>. Nuoroda į straipsnį: <https://rb.gy/i6er62>

Straipsnio aptarimas ir diskusiniai klausimai:

- Kartu su mokiniais aptarkite straipsnį. Paklauskite pirmųjų minčių, kurios kyla. Pasidomėkite, su kuo straipsnyje mokiniai sutinka, su kuo ne.
- Aptarkite šiuos klausimus. Jei jaučiate, kad gyvai aptarti gali būti sudėtinga, klausimus perkeltkite į elektroninę apklausą, jos pavyzdį galite rasti čia: <https://rb.gy/vikqhq>.
- Kaip bendraamžių bendravimas skiriasi bendraujant gyvai ir online? Kokios galėtų būti tokio skirtumo priežastys?
- Ką daryti pastebėjus elektronines patyčias?
- Kur galima kreiptis, jei susiduriama su elektroninėmis patyčiomis?
- Ką aš galiu padaryti, kad elektroninių patyčių sumažėtų?
- Aptarkite grupelių atsakymus. Po kiekvienos grupelės pristatymo padiskutuokite bendrai – gal kiti mokiniai turi pasiūlymų ar idėjų, kuriomis galėtų papildyti atsakymus.

Apibendrinimas:

Apibendrinkite visus atsakymus. Dar kartą užtvirtinkite, kad:

- Įžeidimai skaudina, nepriklausomai nuo to, kurioje erdvėje jie išsakyti.
- Pastebėjus elektronines patyčias svarbu sureaguoti – galima užblokuoti, pranešti administratoriui (angl. report), nebendrauti.
- Kartais verta kreiptis pagalbos, kai susiduri su nemalonia patirtimi internete. Nebūtinai kitas žmogus sustabdys patyčias, tačiau jo išklausymas ir parama gali padėti pasijusti geriau ir nusiraminti.

5 TEMA. PRIEŠ DALINANTIS – PAGALVOK! APIE NUOTRAUKŲ DALINIMĄSI INTERNETE

Skirta 9-10 klasių mokiniams

Trukmė: 30 – 45 min.

Eiga

Temos pristatymas ir diskusija apie dalinimąsi nuotraukomis internete.

Pristatoma užsiėmimo tema: saugumas internete ir dalinimasis nuotraukomis. Pakvieskite vaikus padiskutuoti apie dalinimąsi nuotraukomis internete. (Jei manote, kad diskusija žodžiu gali būti sudėtinga – perkelkite klausimus į apklausų sistemą.

Galimas pavyzdys: (<https://rb.gy/rd2ues>)

Galimi diskusijos klausimai:

- Kokias nuotraukas keliate elektroninėje erdvėje? Kaip atsirenkate nuotraukas?
- Kokiose platformose / kitose elektroninėse erdvėse keliate nuotraukas?
- Kaip rūpinatės nuotraukų saugumu?
- Kokios pasekmės gali būti pasidalinus nuotraukomis privačiai ir viešai?

Filmuko peržiūra ir užduotis.

- Kartu su mokiniais pažiūrėkite „Vaikų linijos“ filmuką „Visa tiesa apie nuotraukų (ne)saugumą internete: siųsti ar nesiųsti?“ (trukmė: 5 min. 37 s.): www.youtube.com/watch?v=Bo1WgP-k54U. Galite peržiūrėti filmuką dalimis arba visą iš karto. Kartu su mokiniais padiskutuokite, ką jie mano apie asmeninių intymųjų nuotraukų dalinimąsi / siuntimą kitiems – pažįstamiems arba ne.

• Aptarkite, kokiais būdais mokiniai gali būti spaudžiami ir įtikinėjami, kad reikia padaryti nenorimą veiksmą, šiuo atveju - atsiųsti nuotrauką, kurioje būtų apsinuoginė. Padiskutuokite šiais klausimais, internetinės apklausos pavyzdys: <https://rb.gy/uyo4xc>:

- Kas mokinius skatina kalbėtis toliau su asmeniu, kuris verčia daryti nepageidaujamus veiksmus?

- Kokie jausmai kyla tokiose situacijose?

- Ką reiktų pasakyti ar padaryti kad galėtume užbaigti tokią situaciją?

- Kokios grėsmės gali kilti, jei nuotrauka ar kita medžiaga yra išsiunčiama?

Apibendrinimas. Užsiėmimo apibendrinimui įvardinkite, kad išsiųstos intymios nuotraukos gali tapti ginklu kito žmogaus rankose, siunčiantysis nebegali kontroliuoti, kas toliau su šiomis nuotraukomis vyks. Nuotraukas turintis žmogus gali jas išplatinti tretiesiems asmenims, reikalauti dar ir dar naujų nuotraukų grasindamas, kad turimas išplatins ir taip pakenks siunčiančiojo reputacijai. O jei intymios nuotraukos išplinta, dažna pasekmė – prasidedančios elektroninės patyčios. Verta mokiniams priminti, kad jie visada turi teisę atsisakyti daryti tai, dėl ko abejoja ar mano, kad nenorėtų. Taip pat galima blokuoti nuotraukų reikalaujantį žmogų, pranešti apie jo elgesį svetainės administracijai.

Vertingos informacijos apie intymių nuotraukų dalinimąsi, kitaip vadinamą sekstingu, ir jo pasekmes rasite čia:

<http://www.pvc.lt/lt/socialines-kampanijos/mastau-todel-nesiunciu>

